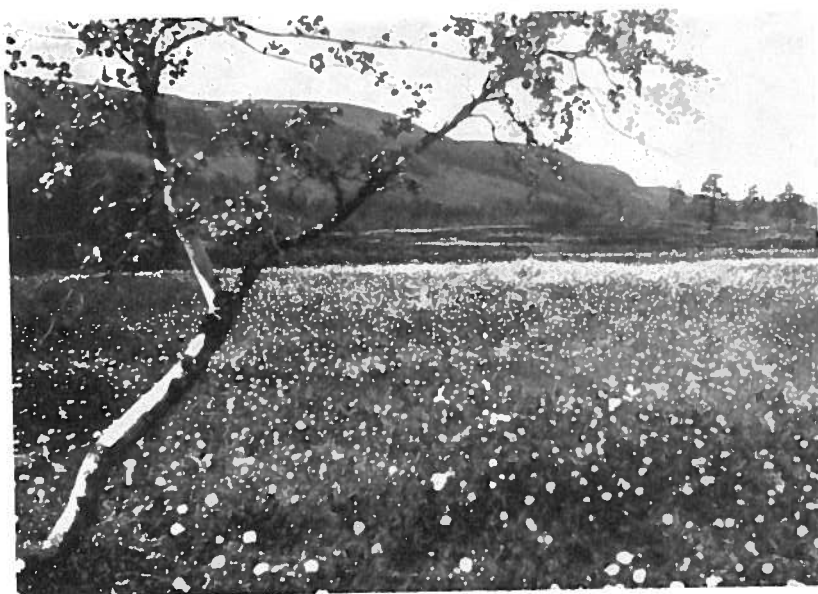


NATURVERN I NORGE

ÅRSSKRIFT

1955



NATURVERN I NORGE

*LANDSFORBUNDET
FOR NATURVERN I NORGE*

ÅRSSKRIFT
1955

TRYKT HOS FABRITIUS & SØNNER



OSLO 1956

REDAKTØR: THV. KIERULF

INN H O L D

	Side		Side
Jotunheimen. <i>Werner Werenskiold</i>	3	Fredningsvedtak i 1954 og 1955	39
I Bukoll-grasinga. <i>Erik Nybø</i>	6	Mistelteinen er fredet	40
Teknikken mot mennesket. <i>Johan Bojer</i>	11	Statsbevilgningen	40
Krokkleven — og den gamle veien over Krok- skogen. <i>Bernt C. Lange</i>	12	Naturvernrådet	41
Naturvern uten oppsyn. <i>H. L. Løvenskiold</i> ...	15	Landsforbundet for Naturvern i Norge. Lands- møte	42
Dyrefredning m. v. på Svalbard	18	Kretsforeningenes årsberetninger og regnskaper	46
Verdens nordligste furuskog. <i>Thv. Kierulf</i> ...	19	Østlandske Naturvernforening	46
Fuglefredningen i Vormå. <i>C. F. Brandt</i>	22	Utferd til Krokkleven	48
Bevaring av norske myrer	25	Agder Naturvernforening	52
Bare noen eiketrær. <i>T. K.</i>	28	Rogaland Naturvern	53
Den internasjonale Union for Naturvern IUPN. <i>Erling Sivertsen og Yngvar Hagen</i>	30	Vestlandske Naturvernforening	56
Bøker om naturen og om naturvern. <i>T. K.</i> ..	33	Trøndelag Naturvern	57
		Nordland Naturvernforening	58

Bildet på omslaget:

Fjellmyr ved Storfjellseter, Atna. Ca. 880 m. o. h.

T. K. FOT.



JOTUNHEIMEN

Av professor W. Werenskiöld.

Det sies alminnelig at Jotunheimen ble oppdaget av studentene Keilhau og Boeck i 1820, men fjellene var naturligvis kjent av bygdefolk fra eldgammel tid. Selve navnet skyldes nok Keilhau; han kalte forresten området for Jotunfjellene, Vinje forbedret dette navn til Jotunheimen.

I gamle dager levde folk mye av jakt i fjellet. En pilespiss fra vikingtiden ble funnet for endel år siden foran Smørstabbreen i et ulende som nylig var blitt bre-fritt. Mange steder kan vi ennå se sammensunkne reinsgraver — de ligger der lendet er fremkommelig mellom to grove urer, eller mellom et vann og en bergvegg, nettopp der reinen måtte passere smale krepper. Navn som *Gravdalen* viser hvor gravene har vært.

Reinen gikk ikke med åpne øyner i slike feller; veidemennene dro opp i fjellet og bredte kvist og lyng og mose over gravene, så ble reinen jaget den rette veien, noen falt ned i graven og ble slått ihjel. Lettere ble vel jakten ettersom børsene ble brukt. Der er flere nedfalne skytterbuer; i Hellenen ved Hellertjønn har Jo Gende ligget mangelen høstnatt — og andre veidemenn før ham. Det var bare reins-skytterne som ferdedes i høyfjellet, oppe på Steinflyene, de kjente Løyftene — der reinen pleier å gå, ofte

trange bratte skard, hvor en kan se tydelige stier etter dyrene. Det er derfor reinsjegere som satte navn på flyer og skard her oppe, likeså navn som *Semmelholet* og andre «hol» — *Nautgarden*.

Ved de store vannene var der fiskebuer, ved Bygdis-osen og Gjende-osen, og Vågabu borte ved Svartdals-åen.

De lavere vidder og dalene var bra beite-land, og fekalene bodde i små steinbuer. Ennå er der jo okseflokker i Leirungsdalen og ofte i Memurudalen også. Her står på kartet: Øvre Memurubu — det er noen nedfalne murer attmed en diger stein. Flere slike fe-legre lå oppetter Veodalen, selve Steinbua, der senere Glitterheim ble bygget.

Flere steder er der tufter etter virkelige setrer — det er i dalene, nedenfor skog-grensen. Til seterdriften trenges jo ved. Steinveggene kan stå igjen, som ved *Hamnstul* i Leirdalen; lenger oppe i dalen finnes tufter etter seteren *Bredabakkjen*, på øst-siden av elva, tvers over for *Bremillom*, lendet mellom Storbreen og Veslbreen. Andre steder er bare navnet igjen — *Breidseter-dalen* ovenfor Bøvertun må ha navn etter en forlengst forlatt seter. I Visdalen er der en hel del gamle setervoller, åpne flekker i skogen: *Langstul*, *Heggestul* og enda fler.

Øverste seter her er Spiterstulen, den har vært flyttet tre ganger, ødelagt av skred.

Opp gjennom Leirdalen og Visdalen er der noenlunde rimelig atkomst fra bygden, men rarere er det at gårder i Bøverdalen hadde setrer i Storådalen, som går ned til vestenden av Gjende: *Glømsdalstulen* og *Hoftastulen*. Her synes ennå vollene; men et sted lenger nede heter Høgstulen, her er ikke spor etter noen seter. Til disse setrene i Storådalen var der to dages reise fra bygda; bufar-folkene lå over om natten i *Hellstugua*, en steinbu ved åmotet mellom Visa og Hellstugua. Så dro folk og fe tidlig om morgenen, mens sneen ennå var hard, over fonner og breer til øvre Memurudalen og så over Lågtunga til Storådalen. Av Hellstugua finnes mye av veggene ennå. Disse setrene ble rimeligvis forlatt i begynnelsen av 1700-årene, da breene gikk voldsomt frem. Nå tildags er veien ufremkommelig for krøttur — der er svære steinrøyser.

Langsetter de veiene hvor der stadig var ferdsel, fikk elvene tidlig navn — de var ofte leie å komme over. *Illåene* i Leirdalen var ille. I Visdalen har tverrelvene åpenbart meget gamle navn: *Lauva* kommer ned gjennom løvskogen, *Gokkra* buldrer, *Grota* er full av stein, det blinker i *Glittra*, *Skauta* skyter seg frem i en foss, *Spitra* spruter, *Leira* er full av leir. Så har fjell og breer fått navn etter elvene igjen. Lauvhø, Gokkeraksla, Grotbreen, Glittertind, Skautflya, Spiterhø, Leirhø. Selve storgubben, *Galdhøpiggen*, har navn etter Galde-grend i Bøverdalen. I den gamle ferdselsveien fra Luster til Lom var der en bratt kleiv — galde betyr nettopp en slik lei bakke i veien. Merkelig nok heter kleiva *Gadden* mens grenda heter *Galde*. Sprogforskere får forklare den forskjellige utvikling.

En annen lei kleiv førte over en berghammer i den gamle drifteveien langs nordsiden av Bygdin: Galdeberg. Opp for denne gal-den står da Galdeberg-tind.

Smiugjels-øygarden heter så fordi her har vært myrmalmbrenning i gamle dager.

— — —

Etterat «byfolk» begynte å klyve i tindene, ble der behov for mange flere navn. Emmanuel Mohn døypte mange topper i Smørstabbtindene. Kniven, Saksa, Saga, Skjeia. Men så fikk han også sitt eget navn festet til Mohns skar; sålangt kom han da han forsøkte å bestige Store Skagastølstind. Slingsby greide det, og etter ham er oppkalt Slingsbybreen. Keilhau nådde opp til Keilhaus topp. Det mest åpenbare turistnavn er vel «Centraltinden», men dette navn er visst ikke blitt godkjent av Norges Geografiske Oppmåling.

En annen slags turistnavn er så å si «falske oldsaker», som Bessheim, Gjendesheim og Glitterheim. Ingen gamle «heimer» ligger så høyt til fjells.

Så skal jeg nevne litt om kartleggingen av Jotunheimen. En hollender, Isaac van Geelkerck var militær-ingeniør i Norge i årene 1646—1657. Han tegnet en rekke karter over deler av Norge, flere av hans blad finnes i arkivet til Norges Geografiske Oppmåling. På ett av bladene finnes endel navn fra Jotunheimen. Vingster, Gond (Gjende) og Bygdele, feilskrift for Bygdin. Mannen har naturligvis ikke vært der selv, men han har fått etterretning av bygdefolk (Kristian Nissen).

Det første virkelige oppmålingsarbeide i disse fjellstrøk begynte i 1827; kaptein Gjesings målinger var grunnlaget for amtskartet som kom i 1849 og 1851. Dette kart var konstruert i målestokken 1 : 200 000, og var ikke dårlig. Rektangelkartet i målestokk

1 : 100 000 kom i 1880, det er naturligvis bedre enn amtskartet, men der er allikevel mange unøyaktigheter. Høydene står i fot, men de er ikke pålitelige; selve Galdhøpiggen var blitt 300 fot for høy, og dette ble først brakt på det rene ved århundreskiftet. I kartrammen står: «Bræene er aflagte i Overensstemmelse med Sneforholdene i Aarene 1871—74.» Meningen med dette skal vi komme tilbake til.

Nå finnes der karter i målestokk 1 : 50 000 i tre blad, i stor utstrekning gjort etter stereofotogrammetriske metoder. Disse kartene er meget gode, og det er en fornøyelse å arbeide på slikt grunnlag, for alle som har bruk for nøyaktige karter.

Til studier over breene trenges allikevel karter i større målestokk enda, derfor er enkelte bre-områder blitt kartlagt meget nøye, og flere år i trekk, slik at forandringer i breenes størrelse kan beregnes. Dette gjelder Tveråbreen, Hellstugubreen, Storbreen i Leirdalen. Alle sammen har minnet sterkt.

Breene er kanskje noe av det mest påfallende i høyfjellet. Oppe i de høyeste fjellene er der «evig sne», det vil si, årets snefall tiner ikke bort. Sne og is ligger noen steder vidt og bredt utover platåene, som Jostedalsbreen; men særdeles ofte ligger sneen i dype botner mellom stupbratte vegger — dette gjelder også Jotunheimen. Så strekker breene seg nedover dalene, ofte helt ned i bjerkeskogen, grågrønne ut på sommeren, fulle av sprekker, med elver og bekker rennende i dype krokete kanaler i isen. Langs sidene og fremfor fronten ligger lange rygger av stein — det er materiale som er fraktet frem av breen. Ser vi nærmere etter, finner vi flere rekker av slike «skuvrander» eller endemorener foran bre-fronten — tydelige beviser på at breene har vært betydelig større for ikke så lenge siden. Ytterst er der en høy

svær voll av stein og grus, den skiller mellom gressbundet lende utenfor, og rene steinørkner innenfor. Denne morene markerer altså breens største stand i nyere tid. Foran Memurubre er der nå noe slikt som en fjerdings vei fra ytterste morene inn til bre-tungen — et fælt ulende, steinrøyser og gjørme-sletter med skiftende stride elveløp. Alle breer i Jotunheimen viser samme tegn på tilbakegang, ja dette gjelder hele landet, og forresten store deler av kloden.

Der finnes beretninger fra andre kanter av landet om voldsomme bre-fremstøt i første halvdel av 1700-årene; dyrket mark og hele gårder ble ødelagt, i Jostedalen, Olden i Nordfjord, og ved Svartisen i Nordland. Inntil ca. 1690 var breene mindre enn nå, men da begynte de å skride fremover, og de nådde sin største stand i 1745. Dette var åpenbart en følge av klima-forverrelse i disse år. Tilslutt ble der ren hungersnød, kornet ble ikke modent i årene 1740, 41 og 42. — Fra Jotunheimen finnes der ingen beretninger, men etter alt å dømme er den ytterste store morene nettopp fra samme tid, 1745.

Det har en viss interesse å følge breenes variasjoner. I 1901 begynte *Peter Annus Øyen* sine målinger i Jotunheimen; han satte opp varder foran 29 breer, og fikk målt avstanden til bre-fronten hvert år, inntil 1912. Fra 1927 er bremålingene blitt fortsatt hvert år, nøyaktige karter er som nevnt opptatt over tre breer, en rekke andre breer er blitt målt slik at forandringene i lengde kan bli fastslått. Som nevnt rykker de alle tilbake.

I steinlandet foran breene kan botanikere studere hvorledes forskjellige planter innvandrer og greier å vokse i den helt nakne grunn. Nærmest bre-fronten er der ingen plantevekst, men litt unna vokser noen dus-

ker av fjellsyre (*Oxalis digyna*) og et gress som har yngleknopper (*Poa vivipara*). Lenger ute fra breen finnes da flere og flere planter.

Bre-fremstøtet i 1700-årene synes å ha satt stopp for ferdslen fra gårdene i Bøverdalen til setrene i Storådalen ved Gjende. Bredabakkjen i Leirdalen er nok forlatt samtidig. Merkelig er det at Netto-setrene langt oppe i Bøverdalen hører til Skjåk; forhindelsen gikk over Hestbreene, hvor der ennå kan sees gamle varderekker.

Jotunheimens høye fjell er bygget opp av harde bergarter, men den jord som finnes er ganske fruktbar. I lune hall kan der være påfallende frodig vegetasjon, som langs nord-siden av Gjende. Her vokser både hegg og fjellrips. Den som er glad i fjellblomster bør dra opp i Jotunheimen tidlig på sommeren; moseflyene er da dekket vidt og bredt av blomstrende klokkelyg (*Andromeda hypnoides*, eller *Cassiope* som den heter nå) — foruten mange andre. Og ut på høsten er det blåbær i hjerkeskogen — kanskje en prosaisk tanke, men september er den fineste

måned i fjellet. Rypebærlyngen (*Arctostaphylos alpina*) er blodrød, dvergberka branngul, nysnøen ligger oppe i tindene, himmelen er klar og blå.

Villreinen er borte — for 40 år siden kunne man treffe på flokker på flere hundre dyr. Isteden er der jo kommet tamrein, den kan være morsom å se på den også — så svært tam er den jo ikke. Det har vært snakk om å frede et større område. Bygdefolk ser med misstro på slike planer. Men en mulig naturfredning må ordnes slik at man ikke kommer bøndernes eldgamle rettigheter for nær. Det skulle være i alles interesse at fjellet fikk ligge noenlunde uforstyrret. En ting må man være klar over — det nytter lite å drive gjestgiveri hvis det er for vanskelig med transporten. Det er derfor bare rimelig at der er ryddet bilveier til flere av «hyttene».

Her stimer turistene i store flokker, i juli og august er det gjerne overfylt alle steder. Men jeg har allerede nevnt hvor fint det kan være tidlig på sommeren, men som sagt, den fineste måned er september. Da er det også god plass overalt.

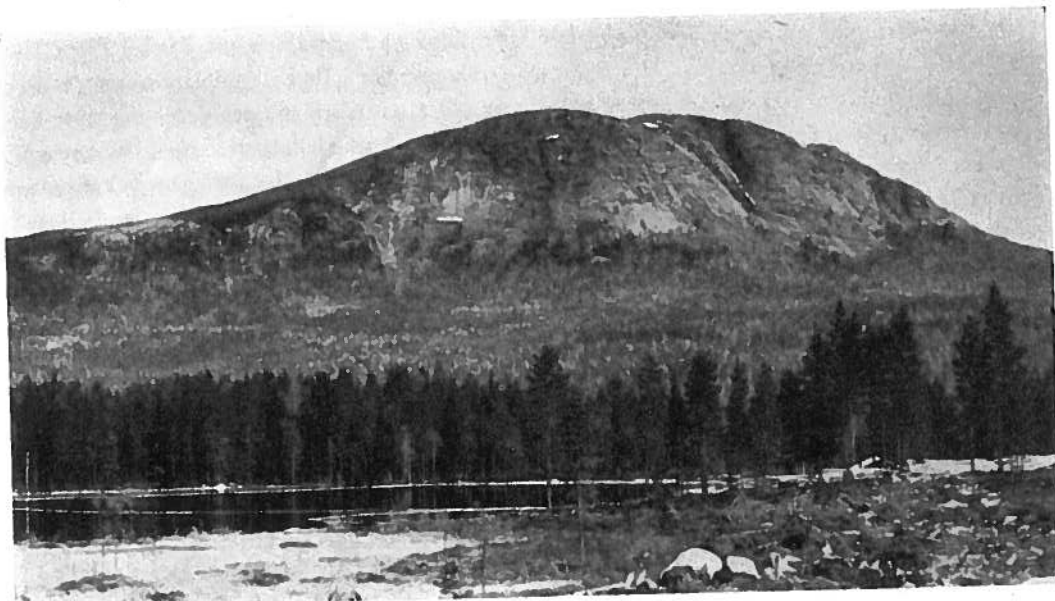
I BUKOLL-GRASINGA

Av lektor Erik Nybø.

Langt unna alfarvei, der de store Østlandsskogene møter høgfjellets ytterste forposter, kneiser Bukollen, over 100 m. høy. Den avslutter det ville vestfjellet i Vidalen, og tar seg imponerende ut med stupbratte svaberg mot øst og sør.

Bukollen ligger i Flå, Hallingdal, men snarest atkomsten er fra Strømsåttbygda

øverst i Soknedalen. Den som skal klatre opp mot Bukollen fra sør, bør ikke være makelig anlagt. Storsteinet ur i skogbunnen, lurvegran og vindfall gjør det besværlig å ferdes her. Lengre oppe i lia blir det nødvendig å balansere på svaberget langs bekken, somme steder har vi også bjørkekrattet å stri oss igjennom. Men da er vi omsider kommet opp



E. HEIMÅS DOKKEN. FOT.

*Det er noe mektig ruvende ved Bukollen.
Under den smale horisontale sneflekken er grasinga.*

under selve Bukollstupet, vel halvveis til toppen. Overraskende, som et alfeland, lyser grønne bakker og frodige berghyller opp mellom all stenen. Det er den gode Bukollgrasinga vi ser. Motsetningen mellom den dystre fjellveggen og denne vakre lia er som mellom natt og dag. Her møtes isskurt sva-berg og sydlandsk frodighet, her er villhet og skjønnhet side om side. Et fjellstykke, stort som et hus, har engang rast ut. Det har knekket og knust alt på sin vei. Men ingen steder gror fjellets farverige flora så godt som nettopp i kjempens spor. Snetrykk og sneskred har tvunget heggbusker og bjørkekratt mot bakken; men det grønnes allikevel tidligere her enn noen andre steder. Tyngde, vann og sne arbeider sammen om å rive jordsmonnet løs fra de bratte bergsidene. Det er nesten utrolig at vekstene kan holde stand, at røttene kan finne feste og binde jorden. Det er tilsynelatende under

disse farlige forhold at Floras barn trives best. Ja, så omtykt er voksestedene her, at de enkelte plantene formelig slåss om en plass i denne underlige ville hagen. Det var ikke blitt rum for dem alle langs bergveggen dersom de skulle folde seg ut samtidig. Mange har bare en kort vårsesong til sin rådighet. Når de visner ned er det andres tur å skyte i været og legge beslag på plass og lys. Helt fra april, mens sneen ennå ligger dyp nede i skogene, og til langt på høst skinner grasingas blomster i alle regnbuens farver. Når sol og sommer er slutt, gir tykke lag av visne planterester gode bidrag til humusdannelsen.

Det er ikke vanskelig å finne årsakene til at det gror så godt i Bukollgrasinga.

Beliggenheten. Lia er sør-sørvestvendt, altså rett mot varmeste dagen. Berget ovenfor blir voldsomt hett i solsteken. Kald vind fra nord og øst slipper ikke til. Det virker som naturlig drivhus.

Jordsmonnet får tilførsel av finfordelt materiale ved stensprang og ras. Det finnes muligens kalkholdige årer i fjellet her. Skifrig sten kan tyde i den retning. Bergartene ellers er granittiske.

Fuktighet er det oftest rikelig med. Flere steder renner vann ut under berget. Selv i tørkeperioder kommer det ofte ettermiddagsbyger langs fjellveggen. På grunn av hellingen blir vannet aldri stående stille. Det renner vekk slik at jorden kan bli utluftet. Slik frisk fuktighet er av stor betydning for mange planter.

Konkurransen med skogstrærne er liten. Gran og furu har ikke greiet å bli dominerende her. Kanskje er det snetrykket om vinteren som er årsaken? Det blir i alle fall godt med lys for de urteaktige plantene.

Et grenseområde. En rekke lavlandsplanter kan under de utsøkt gunstige forhold i

E. HEIMÅS DOKKEN FOT.



Grasinga er under den horisontale sneflekken oppunder brattflåget.

grasinga nå høyere opp enn vanlig. Og i disse strøkene har flere fjellplanter østgrensen sin. Det naturlige miljøet deres tar slutt her. Dessuten har fjellplanter med overveiende nordlig utbredelse de sørligste voksestedene sine ved Bukollen. En slik art er fjellpyrd, (*Diapensia lapponica*.)

Fjellplantene.

Noe av det som overrasker mest i Bukollgrasinga er møtet med våre kjenninger fra høg fjellet. Her følger de skredbanene ned mot skoglandet. En av dem vi først legger merke til er rosenroten. I Norge er den ikke funnet sør-øst for en linje som på kartet kan trekkes gjennom Søndeled—Norefjell—Tønset. Forekomstene i Ådalsfjellene og ved Bukollen passer godt inn på denne linjen. De øvrige fjellplantene har i store trekk en lignende utbredelse. Noen har, som rosenroten, sin østgrense ved Bukollen. Andre, som bergfrue, stjernesildre og dvergmjølke, har noen spredte voksesteder også øst i skogene, f. eks. i Nordmarka.

Til fjellets flora hører også rødsildre, svarttopp, setermjelt, brudspore, kvitkurle, grønnkurle og bjønnbrodd. De 3 siste fantes riktignok ikke i grasinga ifjor, men langs et myrdrag høyere oppe. Samtlige skal foretrekke jord med nøytral eller svakt alkalisk reaksjon; de opptrer derfor helst på kalkgrunn. Fjellmarikåpe trives derimot best på sur jord, og står derfor i en særstilling blant fjellplantene i Bukollen.

Lavlandsplantene.

Det virker underlig å finne alm og blåveis her like ved snaufjellet. Av andre lavlandsplanter finner vi lønn, ville roser, liljekonvall, skogvikke, skogsvinerot. Til samme selskap kan vi vel også regne vårerteknapp,

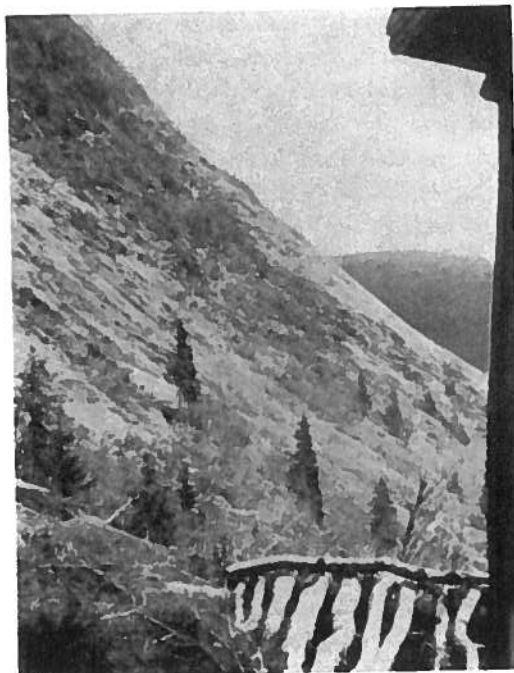
tysbast, krattfiol og lerkespore. Egentlig burde de vel ikke kalles lavlandsplanter, men *varmekjære*. Bare betingelsene er tilstede, kan flere av dem vokse høyt tilfjells. I de sentrale fjellmassivene våre er liljekonvall, lerkespore og tyved funnet ca. 1 250 m. o. h. Og blåveis og alm kan godt greie seg i 700 m. høyde. Det er altså ikke enestående at vi møter dem her i grasinga, vel 700 m. oppe. Alle bruker være kravfulle m. h. t. jordbonitet. Alm og lønn er buskaktige, som vanlig i slike fjell-lier.

Mange av lavlandsplantene vokser her milevidt isolert fra sine artsfrender. Selv nede i bygdene Soknedalen og Flå er alm og lønn ikke vanlige. Og det er langt mellom blåveisbakkene i skogen.

Plantenes frø har jo en utpreget evne til å erobre jorden. Men det er vanskelig å forklare at et helt selskap varmekjære arter skulle ha funnet veien til Bukollen ved langdistansespredning. Det er vel heller slik at disse plantene engang, under et mildere klima, har hatt en kontinuerlig utbredelse over en større del av Norge. Ettersom det ble kjøligere, døde de ut på mange av sine gamle voksesteder. Men her ved Bukollen har de kunnet holde seg til våre dager.

★

Det er 2 ekstreme floraelementer vi hittil har befattet oss med. Hovedmassen av plantene heroppe tilhører den subalpine liflora, som er vanlig i bjørkebeltet. Det er disse plantene som i overveiende grad skaper grasinga. F. eks.: Høye gressarter, store bregner, sløke, kvitmo, turt, gråurt, gullris, jonsokblom, skogstjerneblom, skogstorkenebb, baldrian, kranskonvall, geitrams, storklokke, hegg og bjørk. På berghyllene ser vi ofte vekster vi kjenner fra naturengene. Gullaks, øyntrøst, engkall o. m. fl.



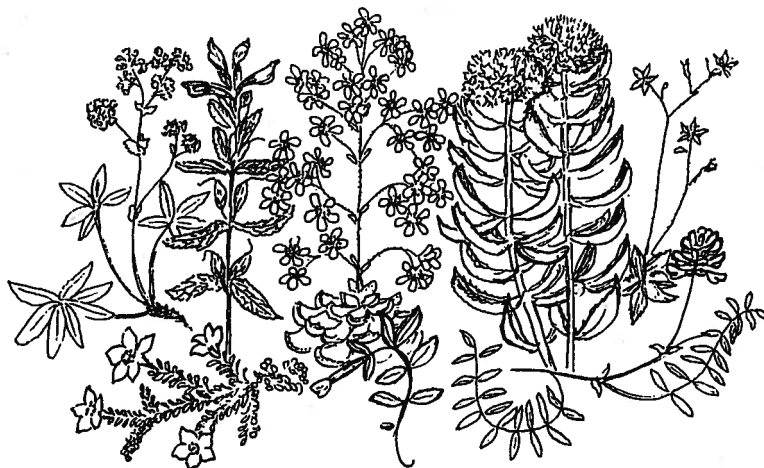
E. HEIMÅS DOKKEN FOT.

Fra «liggestillingen» ser det slik ut i grasinga.

Slike gode «sørberg» som Bukoll-lia har alltid påkalt botanikernes interesse. Når grasinga engang blir systematisk undersøkt, vil det kanskje også bli gjort funn av betydning for vitenskapen.

Også dyrelivet er rikere her enn nede i skogen. Gode sangere som fluesnapper, rødstrupe, rødstjert, svarttrost og ringtrost gir konsert i vårkveldene. Den tidlige groen lokker haren og rådyret. De hopper opp i berghyllene og leter etter de første grønne strå. Flere steder i lia ser vi merker etter grevlingen. Det får oss til å tenke på bjørnen. Også den graver jo etter røtter og småkryp. Men her er det vel grønforet — turt og kvitmo — den bryr seg mest om.

Grasingene under Nautskarffjell, Bukollen og i Vidalen har i uminnelige tider vært skogkongens spiskammer i «vårknipa». Men



Planter fra Bukoll-grasinga.

I øverste rekke fra venstre: Fjellmarikåpe (*Alchemilla alpina*), svarttopp (*Bartsia alpina*), bergfrue (*Saxifraga cotyledon*), rosenrot (*Sedum roseum*) og stjernesildre (*Saxifraga stellaris*; nedenunder: Rødsildre (*Saxifraga oppositifolia*), dvergmjølke (*Epilobium anagallidifolium*) og setermjelt (*Astragalus alpinus*).

ingen steder var han så årviss som i Bukollen. Noen bjørner rusler her ennå. Av og til kommer de også i sommernettene og beiter turt, selv etter at denne er blitt høy. Bjørnen biter planten av ganske langt nede. Det ser ut til at både blad, blomst og stilk blir spist. Også sommeren 1955 var det spor å se etter bjørn i grasinga, og «visittkort» av anseelige dimensjoner.

I tidens løp er en mengde bjørner skutt her i grasinga, hvor en lang rekke av våre fremste jegere har prøvd lykken. Det finnes rester av en gammel tømmerkoje nede i uren. Veggene er rast sammen, taket er falt ned, helt overgrodd av gauksyre og bringebærris. Men i de mosegrodde bjelkene kan vi ennå tyde innskårne årstall og navntrekk. Det kan vanskelig tenkes at andre enn jegerne ville sette opp hus her.

Så sky og sjelden som bjørnen er i dag, og med de lønninger folk i dag har, er det neppe



Turt (*Mulgedium alpinum*).

Teknikken mot mennesket.

Det er sagt at dagen vil komme, da mennesket er utslettet av maskinen og at en mekanisme da også vil overta å tenke og tale. Inntil videre arbeider vi flittig på at det må gå den veien.

Ørlandet i Trøndelag var et rent kornkammer for landsdelen. Så kom teknikken og utslettet en førti av de gildeste gårdene i bygden. Mennesker hvis slekt hadde hatt sitt hjem der i hundrer av år ble husville. Det skyldtes ikke jordskjelv eller ras, men teknikken. Her skulle bli flyplass.

noen som finner det tid og umake verdt å drive bjørnejakt i Bukollen. Men hvordan det går bjørnen i fremtiden er uvisst, særlig om herredet fortsatt opprettholder skuddpremien. For noen år tilbake satt grunneieren opp et skur på en rabbe med god utsikt over grasinga. Hensikten var kanskje bare bare å studere det sjeldne storviltet? ¹⁾

Ellers får vi håpe at denne hengebratte lia under Bukollen vil frede seg selv mot enhver eksploatering. På et så begrenset område er det sjelden å finne en tilsvarende rik flora og fauna.

¹⁾ Nei, det var nok ikke det, dessværre.

18. mai i år kunne vi lese denne notisen i en Oslo-avis: «Tirsdag [15. mai, første dag efter vinterens fredningstid] skjøt tannlege Kristian Østvold og verkseier Nils Østvold fra Hønefoss en bjørn i Plasslia i Bukolltraktene. Herredskasserer O. M. Eidal i Flå opplyser at Flå kommune har bevilget 300 kr. i skuddpremie.»

Det var sikkert to stolte jegere som kom tilbygds den dagen, efter å ha fått livet av denne farlige gras-bjørnen!

Red.

Selbu er en av landets vakreste bygder, store, gilde gårder rundt en sjø med granåser i bakgrunnen. Men en vakker dag tok jorden på å rase ut, gårder forsvant med hus og dyr. De skrå jordene med åker og eng ble brukket over som om de var krusty, bygden lå herjet igjen. Hvorfor? Teknikken, «Regulering» til beste for lys og kraft for industri og by.

Oppe i Telemark ligger den vakre Rau-land fjellbygd langs Totakvatnet. Nå skal vatnet tappes. Dødsdommen er falt, ikke bare over vatnet, men over hele bygden. Hvis de mest radikale planer når frem, vil Totak enkelte tider av året ligge tørt og bart, ja rent ut som en ørken. Stormen vil da ta flyvesanden og riktig husere over hele bygden. Inntil nå har vatnet holdt leiren i tømme, men når grunnvatnet forsvinner skal det bli livlig med ras. Gårdene langs Totak vil få oppleve ett og annet. Bygden går og skjelder som foran sin undergang.

Men industrien, byen, teknikken krever det. Bygden og menneskene er det ikke så nøye med.

Engang la man skylden på privatkapitalisten. Nå er det Staten, og Gud nåde den som kommer på tvers av det hjulet.

Så er spørsmålet — hvor bærer det hen? «Utviklingen» lar seg vel ikke stanse. Sikkert er det at dagen vil komme da det ikke lenger gis bygder i landet. Industrien, teknikken, fremskrittet vil besørge det.

*Johan Bojer
i Nationen 20. februar 1956.*



KROKKLEVEN

OG DEN GAMLE VEIEN OVER KROKSKOGEN

Av magister Bernt C. Lange.

For en moderne Oslo-boer er de idylliske små dalførene Maridalen, Sørkedalen og Lommedalen, fotturistenes og skiløpernes utfallsporter fra byen. Med buss eller bil kan man bli fraktet til dalens utspring, hvor man så tar benene fatt på de gressgrodde, litt stenete veier som fører inn i skogen. Motoriserte kjøretøyer bruker ikke med fordel en slik vei. De må dra tilbake igjen den veien de kom og konstatere at den er en blindvei. Men før bilenes tid var det virkelig stor gjennomgangstrafikk nettopp på disse gjen-grodde veiene. Ferdselen til og fra Hadeland og Ringerike kom for største delen gjennom de nevnte daler.

Viktigst og kanskje mest trafikert var veien over Krokskogen, som gikk opp fra gården Jonsrud i den øvre delen av Lommedalen og kom ned Krokkleven til Sundvollen ved Tyrifjorden. Først da den nye veien over Sollihøgda og forbi Skaret ble ferdig for snart hundre år siden, mistet den gamle veien etterhvert sin betydning. Den som gjennom århundrer hadde vært en så viktig ferdsels-åre, er nå gått helt ut av vanlig bruk.

Slik som den ligger der i dag, ble den formet av generalveimesteren Peder Anker i årene 1796—1804. Den ble bygget på det offentliges bekostning, men personlig ydet Anker betydelige beløp til dens fullføring, da han på grunn av sine store eiendommer på disse kanter, var sterkt interessert i å få en god vei.

Før Ankers tid var det også en slags vei her, selv om den snarere var mere egnet for

ridende enn rullende trafikk. Fra først av var den bare en ridevei, men ved stadige utbedringer gjennom tidene var den etterhvert blitt noenlunde farbar først for kjærre, siden også for vogn.

Da den lærde Oslobispen Jens Nilssøn i 1594 drog over Krokskogen til Hole på visitas, red han. I innberetningen han lot forfatte fra denne ferden, er det ikke tale om vogner. Han gir imidlertid der en ganske interessant beskrivelse av veiens løp. Det fremgår av denne at dengang hadde veien en litt annen retning, slik at det siste stykket på Ringeriksiden gikk litt lenger nord og ned den såkalte Nordre klev. Forøvrig fulgte den stort sett den samme linje som den gamle veien fremdeles har. Når den så berømte Søndre klev ble gjort farbar, er ikke helt klart, men etter gamle bilder å dømme må det være på Ankers tid.

Hvordan veien var før Jens Nilssøns dager er ikke godt å si, men det er mest nærliggende å anta at den var lite annerledes før hans ferd der, og at den hadde sett likedan ut fra den tid folk begynte å ferdes på disse kanter, hvilket utvilsomt var meget lenge siden. Ifølge sagnet skal allerede Olav den Hellige ha kommet denne veien da han gjestet sin mor på Ringerike. Som alltid i de mange sagn om denne kongen, kommer han ut for troll på sin vei. Denne gang var det en gygre, som han gjorde til sten, da hun klaget over at kongen red for nær hennes kjellervegg. Slik står hun nede i Nordre klev den dag i dag. Et annet minne fra denne ferd



Krokkleven – efter maleri av Erik Paulsen fra 1788.

skal være kilden inne på skogen, som bærer kongens navn; der vannet han hesten sin.

En fremmed konge har langt senere ferdes på samme vei, men han var ute i annet ærend. Det var svenskekongen Karl XII som i 1716 forsøkte å trenge frem over Krok-skogen til Norderhov. Der var en flokk av hans menn, som hadde kommet over fra Hadeland, blitt grundig slått noen uker i forveien på prestegården, hvor prestekonen Anna Colbjørnsdatter utmerket seg. Nå rykket kongen frem fra Lommedalen, hvilket nordmennene imidlertid ikke var uforberedt på. Bak forhugninger i Nordkleven lå bønder fra Ringerike og et valdrisk kompani parat til å ta imot svenskene. To ganger ble

de slått tilbake, men da nordmennene ikke var sikre på om ikke fienden ville komme igjen, ble det gjort bruk av krigslist. Etter store overtalelser og løfter om belønning gikk konen Kari Rasmusdatter fra Benteplassen med på å gå over skogen, la seg ta til fange og innbille svenskene at nordmennene hadde fått store forsterkninger og snart ville gå til angrep. Så utmerket utførte hun oppdraget at skrønene ble trodd, og svenskene trakk seg tilbake.

Til minne om slaget i Nordkleven lot kort tid etter Norderhovpresten Daniel Ramus en tavle sette opp på stedet. Den hadde en lang, men ganske tidstypisk innskrift. Her skal bare gjengis slutten:

*Stat stille Vandringsmann blandt disse
Kampestene,
Skue her Valplassen an, skue her de
Dødes Bene,
Thi skal nu Støtte her til Æreminde staa,
og Gud nu ævig Tak hos Efterkommere faa.*

Tavlen forfalt imidlertid ganske snart, og noe annet minnesmerke kom ikke opp før for noen år siden, da en sten med en kort innskrift om begivenheten ble reist på stedet. Kari Rasmusdatter, som kom så vel fra sitt dristige foretagende, har imidlertid ikke fått noe minnesmerke, enda hun ikke uten grunn kan sidestilles med Anna Colbjørnsdatter.

Tapre kvinner synes det å ha vært flere av på Ringerike. Ennu en kvinne har utmerket seg ved sin dristige ferd over Krokskogen. Det var Else, datter til Lars Ridder, den store trelasthandler i Hønefoss på slutten av 1700-tallet. Hun red alene over fra Christiania med lønningspengene til arbeiderne ved Hønefossbrukene, da det budet som vanligvis bragte pengene like forut var røvet og drept. Ingen ville tro, mente hun, at en enslig kvinne hadde så mange penger med seg. Det fikk hun rett i, for hun kom vel ifra turen.

Men det var tydeligvis ikke ufarlig å ferdes den lange veien over skogen, særlig hvis det kunne antas å være penger eller verdisaker i bagasjen. Mest utsatt var selvfølgelig derfor postførerne, så de var alltid bevæpnet. En slik gammel postpistol oppbevares ennu på Jonsrud. Den har nok også vært god å ha mot villdyr som kunne dukke opp på veien. Det var både bjørn og ulv på skogen i gamle dager, særlig kunne vel ulven være lei vinterstid.

Det var nok derfor ofte at den reisende med stor lettelse nådde frem til skyss-stasjonene, Sundvollen i den ene enden og Jons-

rud i den andre. Midtveis lå Midtskogen som ble gjestgiveri i 1847, og ved Krokklevens topp lå Klevstuen som ble bygget omtrent samtidig med Ankers omlegging av veien, og som på grunn av sin beliggenhet utviklet seg til å bli forrige århundres mest yndete utfartsted.

Krokkleven ble den gryende turisttrafikks store severdighet. Kunstnere både fra vårt eget og andre land gjorde sitt til å øke dens berømmelse. Den ble malt, beskrevet og besungen av så mange, at bare få steder i vårt land er blitt en lignende oppmerksomhet til del. Følgelig strømmet folk til fra byer og land for å oppleve dette enestående stykke natur. Endog kong Carl Johan og dronning Desideria var her en tur under et besøk på Bærums Verk, og to utsiktspunkter ble oppkalt etter dem, Kongens og Dronningens utsikt.

En levende skildring av ferdselen i Krokkleven, slik den fortonet seg på denne tid, gjengis best etter Skillingsmagasinet fra 1846. Vi finner der beskrevet karakteristiske representanter for alle den slags mennesker man kunne tenkes å møte på veien der en sommerdag den gang.

«Efter som Dagen skred frem, tiltog Færdselen mere og mere i Kleven. Fra den ene Kant kom endeel Officierer i støvede Uniformer ledende forsigtigen sine Hester, fra den anden et Selskab af unge Modedamer med Solskjermer af forskjellig Farver. Hist sad endeel Byfolk, ivrigen beskjaftigede med Kikkertene, her en Landskabsmaler med sine Papirer udbredte foran sig, hist fremstod med faste og sikre Skridt en Bonde fra Hallingdalen iført store Skoe og hvide Strømper, en kort Trøje og en flad Kallot. Her hoppede endeel Børn nedover Stenene med Bringebærkvister i Hænderne. Snart arbeider en tungt belæssed Kjærre sig opad, trukket

af en borket Hest, snart rider frygtløs ned-
over de steileste Steder en Bondepige med
Straahat paa Hovedet, smykket med brogede
Baand, hvoraf hun dog synes mindre stolt
end af det snehvide Linned, der bedækker
Armene lige til Haandleddet. Denne gang
var her ogsaa en Engelsk Lord, som med
sin Kone, Datter og en hølærd Professor i
Physik lod sig slæbe afsted i sin Vogn uden
at gjøre sig anden Uleilighed end at holde
den smukke Kikkert.»

Annerledes var utvilsomt bildet en vinter-
dag, når sneen lå meterhøy og ulvene tutet.
Da var det nok atskillig mindre trafikk, bare
når de lange rekkene av tømmer- og tre-
kullkjørere dukket opp, ble det mere liv i
bildet.

I dag er tømmerkjørerne de eneste som
fremdeles bruker den gamle veien i større

utstrekning, selv om denne trafikken også er
betydelig redusert. Motoriserte transportmid-
ler tar nu det meste av tømmeret andre veier,
slik at fotgjengere og skiløpere nu nærmest
har veien helt for seg selv, hvis det ikke går
slik enkelte frykter, at biltrafikken slippes løs
over Krokskogen. Det ville være en ulykke
for de gående som i dag virkelig trenger
veier, hvor de kan være fri for biler og slippe
støvplagen og exhaustdunsten. Allerede i
1846 i det før siterte Skillingsmagasin står
det at folk fra byen søkte opp til Krokkleven
«kjede af at slide de brolagte Gader og af
at indaande Brænderienes Uddunstninger —
for i alle fald en gang om Aaret at trække
frisk Luft.» Hvor meget mere trenger ikke
vår tids bybefolkning til å kunne komme til
nærliggende steder der det ennå kan pustes
fritt.



NATURVERN UTEN OPPSYN

Av dr. H. L. Løvenskiold.

Når man tenker over hvad naturvern-
arbeidet har resultert i her i landet, er det
igrunden merkelig at det går såvidt bra som
det gjør, for en ting er å frede, men noe
ganske annet er å påse at bestemmelsene blir
overholdt.

Det er innlysende at i fredede områder
som besøkes av mange mennesker, vil i det
minste floraen være sterkt utsatt for å bli
beskattet. Ta bare en tur på Hovedøen ved
Oslo en sommerdag og se hvad det der finnes
av bortkastede buketter.

Tenk også på hvad det vil si når «Heime-
vernet» driver sine øvelser midt i den beste

rugetiden innenfor det fredede område på
Fokstumyren på Dovre. Området her ligger
helt uten tilsyn, uten oppslag om fredning,
og enhver foretar sig absolutt det han har lyst
til, kanskje bortsett fra å skyte fugl midt i
fredningstiden. Forsøk på dette har jeg for-
resten også opplevet. Jeg hindret engang en
høitstående jurist i å skyte traner på Fokstu-
myren i rugetiden. Han blev meget for-
nærmet på mig, det tok jeg imidlertid med
ro, og tranene fikk da lov til å være i fred.

Sommeren 1955 var et stort antall fugle-
reder på myren avmerket med små papir-
vimpler. Hvor en så viftet disse papirfillene

fra toppen av en busk eller fra en lang kjepp. Det var en fotograf som var i arbeide der. Såvidt jeg kunde forstå, hadde han hverken tillatelse til å forstyrre fuglene eller forutsetning for å slippes løs innenfor et fredet område. Det har vært sett utallige eksempler på hvilken skade en uvitende person, som ikke har noe kjennskap til de dyrene han vil arbeide med, kan forårsake, og værre enn værst blir det når han til og med holder på med sitt i et fredet område, hvor nettopp denslags ting skulde være strengt forbudt.

Disse eksemplene viser bedre enn noe annet hvor påkrevet det er med en inspektør for naturvern og dessuten et effektivt oppsyn. Uten dette vil det ikke nytte å få noen effektiv beskyttelse av vore fredede områder. En annen ting som også er nødvendig, er å få opp plakater, oppslag og kunngjøring om at det og det område er fredet, ellers er det jo ikke godt for folk å vite at naturen er beskyttet.

Er enkelte trær eller tregrupper fredet, så finnes det som oftest et skilt som klart og tydelig kunngjør dette. Dessuten vet folk som bor på stedet at det foreligger en fredning og de vil som regel hindre hærverk. Men når det gjelder våre få naturparker, hvor det er langt mere nødvendig at folk får vite om fredningen, der mangler som regel alt som heter plakater og oppslag.

I vår nordligste provins, Spitsbergen, er all flora på et meget stort område beskyttet ved lov, men jeg har ennå ikke sett et eneste oppslag om dette.

Nu er det begynt å komme turister dit opp igjen. D/S «Lyngen» går nu flere turer dit om sommeren, og turister går iland både i Longyearbyen i Isfjorden og i Ny Ålesund i Kings Bay (Kongsfjorden). Etter å ha vært en tur iland kommer disse menneskene ofte ombord igjen med store buketter av vakre

polarblomster. Selvfølgelig er de i god tro, for hverken ombord i «Lyngen» eller på de steder de går iland, finnes det noe som forteller om at det er forbudt å plukke blomster.

Så har vi utlendingene som med eller uten tillatelse fra Landbruksdepartementet samler fugl og fagleegg innenfor norsk område. Det er her særlig Spitsbergen og Finnmark med alle de sjeldne og merkelige artene det går hardest ut over.

Her burde det føres en streng kontroll, og landets naturvernforeninger bør såvidt deres interesser angår, tas med på råd før slike tillatelser blir gitt. En annen ting er at når det gjelder denslags innsamling, bør det settes en «Bag limit», så det bare gis tillatelse til å felle et bestemt antall eksemplarer av hver art, og så bør det kontrolleres at bestemmelsene overholdes.

For Spitsbergen har vi de samme regler som dem vi har i Norge. Ingen kan her samle og skyte i fredningstiden eller skyte fredet vilt i jakttiden uten tillatelse fra det departement området sorterer under. Det ser forresten ut til at man her må være enda mere forsiktig med å gi tillatelse. Da jeg kom til Longyearbyen i 1954, var jeg forbauset over at det ikke fantes polarsvømmesnepper på Hotellneset i nærheten av grubebyen, for her pleier det å ruge ca. 15 par. Men så fikk jeg oppløsning på gåden, for direktør Brodtkorb fortalte mig at sommeren 1953 hadde det vært en engelskmann der og samlet fugl. Han hadde bodd hos sysselmannen. Såvidt jeg kunne forstå hadde han skutt ned for fote, i alle fall hadde han utryddet hele bestanden av disse vakre svømmesneppene på Hotellneset. Det kan gå mange år før det igjen finnes en liten hekkende koloni av dem der.

Man kan aldri være sikker på om ikke disse samlerne vil plyndre et område for sjeldne arter i kommersielt øiemed. Det be-

tales ennå ganske godt for enkelte sjeldne arter. Det burde derfor være en regel at tillatelse ikke blir gitt til privatfolk; de samler ofte på fugleegg som gutter samler frimerker. Der det imidlertid foreligger en ansøknin fra et anerkjent museum eller et universitet, må det være anledning til å gi en begrenset tillatelse. Det ser ut til at det bare er her hos oss at det er så lett å få lov til å plyndre slik som det ofte gjøres. Man kan jo forsøke å få slik dispensasjon i England eller Tyskland og se hvad det vil føre til.

Det er nå håb om å få fredet to av vore sjeldneste gåsearter på Spitsbergen, nemlig ringgås og hvitkinnet gås. De blir nå på flere måter så sterkt desimert at det er fare for at de vil bli helt utryddet. Det er ikke bare jakten på dem som bevirker dette; man behøver bare å tenke på oljesvineriet ved de danske kyster siste høst for å forstå hvor farlig dette er for fugler som overvintrer i området, og det er nettopp tilfellet med våre spitsbergengjess. Disse fuglene bør ikke tas med hvis det gis dispensasjon fra fredningsbestemmelsene.

I Svalbardområdet, som også omfatter Spitsbergen, er de fleste fugler fredet fra 10. juni til 15. august. Allikevel vil nesten hver eneste liten fangstskute som passerer en holme med ærfugl og ringgås, sende folk iland gjerne midt i fredningstiden og ta med hvad det finnes av egg, uansett om de er ruget eller ikke. Rugede egg blir bare slengt overbord efter å være blitt «gjennemlyst».

Foruten at dette er en i aller høieste grad ulovlig handling, er det også det mest vanvittige sløseri noen kan tenke sig. Skulde det bli tatt noen egg i fredningstiden, ville det — selv om det er forbudt — ikke være så forferdelig skadelig hvis bare de rugede eggene fikk ligge i fred. Det lar seg lett undersøke om egg er ruget eller ikke. Det er bare å

prøve dem i et spann med ferskvann; blir de liggende på flatsiden er de friske. Men disse karene som røpler egg i fredningstiden er for late til å ta med seg et spann med vann for å prøve eggene. De unnskylder seg med at kyllingen vil drepes ved en slik prøve. Dette er imidlertid noe sludder, eggene tåler utmerket godt en slik undersøkelse. Men disse folkene vil i det hele tatt ikke høre på en sakkyndig uttalelse, de vet alt slikt så meget bedre selv!

Den fantastiske ærfuglbestand som engang fantes på Spitsbergen er nå snart en saga blott, og ikke på noen måte en faktor av økonomisk betydning som den engang var. Det må oppsyn til, hvis vi ved hjelp av de sørgelige rester som ennå finnes, skal få bestanden av ærfugl på fote igjen.

På samme måte er det med ulovlig rensdyrjakt. Renen som tidligere fantes i tusener over hele Spitsbergen, er nå nesten utryddet, og det til tross for at den er totalfredet!

Imidlertid gjør folk i de norske småskutene hvad de kan for å ødelegge den resten som er tilbake av den engang så tallrike bestand.

Det nytter ikke å gi lover om beskyttelse av naturen hvis det ikke samtidig bevilges midler til oppsyn så det kan påsees at loven blir overholdt. Dessværre kan det selv innenfor rammen av det tillatte gjøres adskillig skade av uansvarlige personer.

I Ekmanfjorden (en sidearm av Isfjorden) på Spitsbergen, er det en nokså stor holme, Coraholmen. Den har alltid vært tilholdssted for en bra bestand av spitsbergengås. Disse gjessene, som alle våre ande- og gåsefugler forøvrig, mister alle svingfjærene på én gang i sommermytingen. Da kan de ikke fly og er helt hjelpeløse overfor mennesker. Enkelte år er spitsbergengåsen fullfjæret innen 15. august når jakten begynner, i andre år ikke. I 1950 kom en mann fra Longyearbyen til

Coraholmen første jaktdag og skjøt 90 gjess som ikke kunne fly! Dette skjedde altså innenfor rammen av det tillatte, men han utryddet hele bestanden av gjess på holmen. Med den erfaring man nå har, kan man forutsi at det vil ta år før det atter er en gåsebestand av betydning der.

Jeg har ved flere anledninger sett at disse fuglene ikke har kunnet bruke vingene så tidlig som 15. august, og har derfor tillatt meg å foreslå fredningen forlenget til den 20de,*) for etter den 18de har jeg ikke sett noen som ikke kunne fly. Men kan de først det, er det virkelig god sport å få fatt i en gås.

Om disse sakene kunne det skrives side opp og side ned, men det får være med dette.

Skal arbeidet med vern og fredning av våre naturherligheter lykkes, må det bevilges penger til en inspektør som kan reise rundt og undersøke forholdene ved de fredede områder. Vi må få oppslag som viser at naturen er beskyttet ved lov, og vi må få et oppsyn som kan påse at bestemmelsene blir respektert, ellers vil de være mer eller mindre illusoriske.

★

Dyrefredning m. v. på Svalbard.

*Bestemmelser om jakt, fangst og fredning
på Svalbard.*

Fastsatt ved Kronprinsregentens resolusjon
av 26. august 1955.

§ 1. Svalbard omfatter i disse bestemmelser også det tilhørende territorialfarvann.

Med fredning menes at det er forbudt å

*) Ifølge § 5 i efterfølgende fredningsbestemmelser for Svalbard er spitsbergengåsen nu fredet til og med 20. august.

jage, fange, drepe eller skade vilt som omfattes av fredningen.

§ 2. Rein, hare, moskusfe og hvalross er fredet.

Isbjørn er fredet på Kong Karls Land med tilhørende territorialfarvann.

§ 3. Rev er fredet fra og med 15. mars til og med 15. oktober.

§ 4. Jakt og fangst og innsamling av egg og dun utenfor fredningstiden av de under § 5, 2. ledd og § 6, 2. punktum nevnte fuglearter er forbudt uten til forbruk på Svalbard og i Svalbardfarvannene.

§ 5. Følgende fuglearter er fredet hele året:

Ringgås eller gaul (*Branta bernicla*), hvitkinnet gås eller grønlandsgås (*Branta leucopsis*), ærkonge eller praktværfl (Somateria spectabilis), sabinemåke (*Xema sabini*), polarsvømmesnepe (*Phalaropus fulicarius*), svømmesnepe (*Phalaropus lobatus*), stenvender (*Arenaria interpres*), polarløper (*Crocethia alba*), islandsnepe (*Calidris canutus*), myrsnipe (*Calidris alpina*), sandlo eller prestekrave (*Charadrius hiaticula*).

Følgende fuglearter er fredet fra og med 10. juni til og med 20. august:

Kortnebbgås eller spitsbergengås (*Anser brachyrhynchus*), havelle eller isand (*Clangula hyemalis*), svartand (*Melanitta nigra*), ærfugl (*Somateria mollissima*), lomvie eller spissnebbet alke (*Uria lomvia* og *Uria aalge*), samt lundefugl (*Fratercula arctica*).

§ 6. På Bjørnøya er rype fredet hele året. På det øvrige Svalbard er rype fredet fra og med 1. mai til og med 20. august.

§ 7. Egg eller dun av fredet fugl må ikke tas bort fra reirene i fredningstiden.

§ 8. Disse fangstmåter eller fangstredskaper er forbudt: Gift eller fotsaks (trampsaks) for alt vilt, garn og limpinner til fangst av fugl. De som legger ut selvskudd for isbjørn,

må avmerke stedet, slik at det er tydelig for folk. Innen fangstfeltet forlates må alle utlagte selvskudd fjernes.

§ 9. Det er forbudt i tiden fra og med 10. juni til og med 20. august å løsne skudd i fugle fjell eller innen en avstand av inntil 1 nautisk mil fra samme. Likeledes er fløyting med skipsfløyter innen en avstand av inntil 5 nautiske mil fra fugle fjell forbudt i samme tidsrom, når ikke hensynet til skipets eller passasjerers sikkerhet gjør dette nødvendig.

§ 10. Når særlige grunner foreligger, kan departementet gjøre unntak fra bestemmelsene.

§ 11. Det er straffbart å overtre disse bestemmelser.

§ 12. Disse bestemmelser trer i kraft 1. november 1955. Fra samme dag oppheves forskriftene om fredning og om jakt og fangst av landpattedyr og fugl på Svalbard fastsatt ved kongelige resolusjoner av 27. mai 1938 og 24. februar 1939.



VERDENS NORDLIGSTE FURUSKOG

Av forstkandidat Thv. Kierulf.

Golfstrømmen, som på en så tiltalende måte slikker langs vår lange kyst og bringer landet vårt så mange fordeler, er også en av årsakene til at Norge kan oppvise Verdens nordligste furuskog — nemlig i Stabursdalen, ca. 70° 8' n. br. i Kisstrand herred på vestsiden av det innerste av Porsangerfjorden. Riktignok finnes der furu litt lenger nord på østsiden av fjorden, i Børselv dalen, på ca. 70° 20', men furuen der vokser så spredt i bjerkeskogen, at man ikke kan kalle det furuskog. Det skal før krigen ha vært en liten samlet gruppe av furuer også der, men tyskerne hugg de få trærne som dannet dette holtet.

I Stabursdalen derimot er det skog, tildels riktig bra skog, selvsagt preget av den nordlige vokseplassen.

Når man en sjelden gang kommer på de kanter av landet og man har egen bil, er det lett å komme opp i skogen. Ad riksvei 50 fra Alta kommer man forbi Skaidi gjest-

giveri i Kvalsund nordøstover ned til Porsangerfjorden ved Olderfjord, fortsetter så sydover langs fjorden ca. 50 km til man har en fotballplass på høyre hånd, der svinger man av, kjører gjennom begge galgene, satt opp til mål, — og fortsetter i samme retning vestover noen hundre meter, så er man ved de første spredte furuene, de står hist og her innimellom bjerkeskogen. Lendet er fast og flatt, så med en ikke for lav bil kan en ta seg frem innimellom buskene og trærne. Snart blir det flere furuer, det blir skog.

Skogtaksator J. G. Juul, som under sitt arbeide for 30 år siden med taksering av statens skoger i Finnmarken, studerte furuens nuværende og tidligere utbredelse, har skrevet herom i Tidsskrift for Skogbruk. Om furuen i Stabursdalen skriver han:

«Furuen i Stabursdalen ligger omkring Staburselven og dens bielv Diljokka. Furuen begynner ca. 3 km. fra sjøen og går oppover langs Staburselven til Fossen ca. 10 km. fra



På åpninger i skogen er det flere steder frodige småtrær.

T. K. Fot. - 52

sjøen. Ovenfor Fossen blir dalen trang og bratt, og her er det noen kilometer, hvor der ikke vokser furu, men ovenfor Roce vier dalen seg atter ut, og her står noen få spredte trær, som er de øverste i Stabursdalen. Langs Diljokka vokser furuen forbi Diljokvann, og de øverste trærne står ca. 10 km. ovenfor sammenløpet med Staburselven. Fra Fossen strekker området seg nordøstover langs skråningene av Halddevarre, videre i nordøst over Bakteçokka langs Buollenværres nordside og i en bue opp til Maderjavre, herfra går skoggrensen ned i Staburselven. Utover langs fjorden og ca. 3 km. fra stranden står der atskillig spredt furu langs Cuosgall og Cappisbakte til bortimot Igildas.

De høyestvoksende furuer på Halddevarre og Bakteçokka står ca. 200 m. o. h. (Fossen ligger på en høyde over havet av nær 100 m).

Skogen er hverken oppmålt eller taksert.

Delvis på grunnlag av opplysninger fra lærer Bevkop kan arealet skjønsmessig ansettes til ca. 10 000 dekar, heri inngår dog atskillig løvskog.

Furuskogen er nu temmelig glissen og iblandet bjerk, dimensjonene er gjennomgående små, men tidligere fandtes her svære dimensjoner, ofte så store at 2 mann hadde vanskelig for å favne rundt dem. Gjenveksten er jevnt over ytterst sparsom, dog finnes der på begrensede områder tilfredsstillende foryngelse. Østenfor Fossen er der atskillige partier med småskog, som enten er død eller døende, uten noen påviselig ytre årsak. Det er i det hele tatt ganske alminnelig her ute ved sjøen at plantene til å begynne med vokser ytterst langsomt inntil de blir 30—70 år, for så plutselig å skyte raskt i været, men når de blir ca. 2 m. høye begynner de å skranke for tilsist å dø helt ut. Rundt omkring i sko-

gen finnes der, dekket av mose og lav, svære forkullede stammer som viser at ilden engang har herjet.»

Juuls uttalelse om småfuruene er litet oppmuntrende, men hans inntrykk av utviklingen ligger nu 30 år tilbake, og det kan vel være en mulighet for at den stigning i årstemperaturen, som har vært særlig stor og merkbar nordligst i landet har bedret betingelsene for treveksten også i «Verdens nordligste furuskog».

Under en kort befarings sommeren 1952 fikk jeg inntrykk av at forholdene for furuen var ganske gode. Selve skogen og tretypene minnet sterkt om en fjellskog sønnfjells i en høyde av 800—900 m. o. h. — se fotoene.

Furuene så riktig livskraftige ut, men der var selvsagt også utpreget kortvoksete, bredkronete trær. Fotografiene her er tatt i den østre utkanten av selve skogen. Lenger inn — og vest — var bestandene tettere og furuene mer oppkvistet.

Det som var særlig oppmuntrende var de plantene på $\frac{1}{2}$ —1 og $1\frac{1}{2}$ m. som der ikke var så få av på smååpningene. Disse småtrærne var nok eldre enn de ved første blick så ut til å være, antagelig 20—30 år, noen kanskje enda eldre, men riktig bra toppskudd hadde de alle. Det var så langt fra at de ga inntrykk av å være sveklinger. Det spørres da om også disse vil lide den skjebne som Juul skriver om: «men når de blir ca. 2 m. høye begynner de å skranke for tilsist å dø helt ut.» Med den veksten de nu har vil de nå opp i ca. 2 m.s høyde i løpet av 8—10 år. Så får vi da se hvorledes de utvikler seg.

Det er all grunn til å ta vare på denne meget interessante, helt enestående skogen — til å frede et passe, ikke for lite areal av den. Og det bør gjøres snarest mulig, så intet blir foregrepet ved en eller annen hugst. Det bør antagelig i de eventuelle fredningsreglene

inntas bestemmelse om at bjerkekratt kan ryddes bort, hvis det står til fortrengsel for furuetterveksten.

I et fredet felt her skulle man ved å legge ut forsøksfelter og ved nøye målinger kunne registrere klimavekslingenes innflytelse på furuens foryngelse og vekst — og ved regelmessig konglesanking også på dens frøsetning. Da nuværende professor Oscar Hagem i årene 1912—1914 foretok sine undersøkelser over furuens frøsetning også nordligst i Norge, kom han bl. a. til det resultat at for Finnmarkens vedkommende hadde der i de siste 44 årene 1871—1915 vært 13 middels eller gode *kongle-år*, men *intet godt frøår*. Hagem refererer i denne forbindelse noen resultater, som A. Renvall noen år tidligere var kommet til ved undersøkelser av furuskogen i Nord-Finland, bl. a. rundt Enare, nemlig at der i disse skogene gjennomsnittlig bare hadde vært 1 godt frøår for hvert 100 år. Renvall hadde i disse nordlige skogene ikke funnet noen aldersklasse yngre enn 55—60 år.

T. K. FOT. - 52



Det er tildels vakre furutyper i Stabursdalen.

Den rike foryngelse man nu ser mange steder i furuskogene i Troms og Finnmarken tyder på at sommervarmen i de senere 40—50 årene iallfall i en eller noen få perioder på 2—3 påfølgende år har vært så høy at der er produsert godt frø og at dette har fått gode spirebetingelser.

Det vil være av stor interesse å få undersøkt hvilke år denne rike etterveksten skriver seg fra. En oversikt over sommervarmen i denne tiden vil selvsagt også ha stor betydning.

Dette er ett av de spørsmål som vil kunne studeres i Stabursdalen. Der er også en rekke andre beslektede forhold, som et nærmere studium av vegetasjonen her i «Verdens nordligste furuskog» vil kunne belyse.

Praktisk talt all furuskogen her eies av Staten, mens private eier mindre områder, mest gamle bjerkebevokste slätter, vesentlig langs vassdraget. Det skal være et ganske bra fiske i Staburselven, og der finnes endel slättebuier og fiske- og jakthytter. Heldigvis har skogforvaltningen vært forsiktig med bortfeste av hyttetomter tiltross for atskillig pågang. Når der er private eiendommer, hvor man jo ikke kan nekte oppsetting av hytter, bør det offentlige være særlig forsiktig med å imøtekomme andragender om leie av tomter, spesielt herefter, siden det nu forhåpentlig kan bli tale om fredning.

De gamle rettigheter, som fastboende har til å få utvist ved kan der neppe gjøres noe med, men de bør om mulig begrenses til løvskogen.



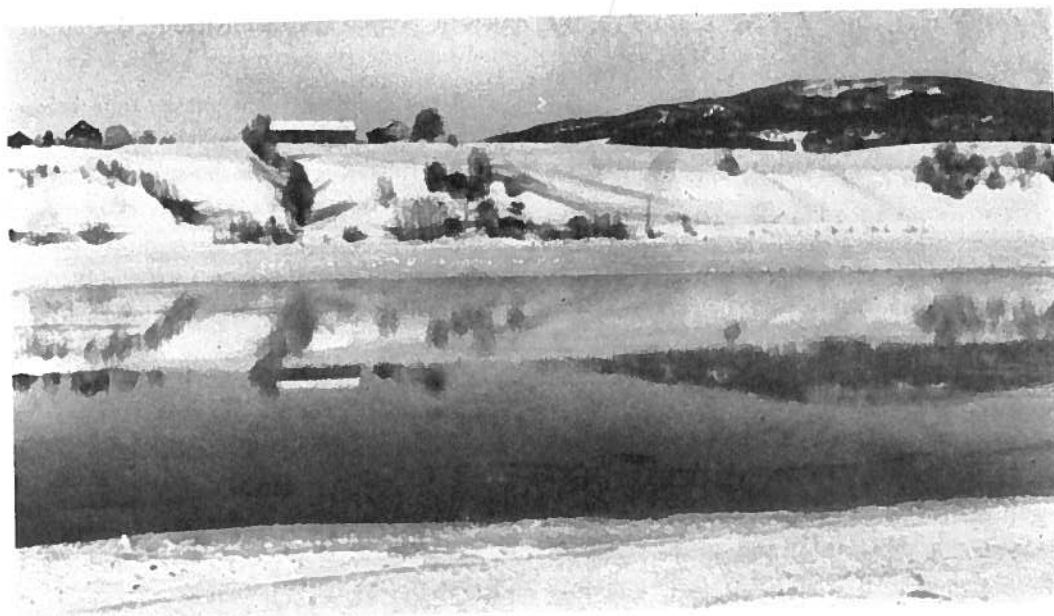
FUGLEFREDNINGEN I VORMA

Av kjøbmann C. F. Brandt.

Denne fredningen ble ikke gjennomført ved bare én manns arbeide. Det er i første rekke sympatien for fredningen fra de litt over 140 grunneiere og fra private og offentlige institusjoner som førte til at fredningen ble fastslått ved kgl. resolusjon 3. mai 1935. Den fuglepark som her ble godkjent strekker seg fra Minnesund i nord til Svanfossen i syd — en lengde på 21 km.

For 50—60 år siden, tiden omkring århundreskiftet, var det hele vinteren og ut april store flokker ender i Vorma. Her som andre steder var det dengang ikke så mange jegere — men det var ordentlige jegere. Senere ble det lettere å tjene penger, og det

ble moderne for ungdommen å kjøpe gevær. Følgen ble at det ble meget skyting på endene. Det var imidlertid ikke antall skuttede ender som desimerte bestanden, dertil ble avstandene på denne elven for store. Men på grunn av all skytingen var endene i tyveårene blitt så sky, at det var sjelden å se en and. Dette var oppsiktsvekkende. Men enda turde jeg ikke tenke tanken helt ut om et fredningsområde. Min første henvendelse om fredning ble i hvert fall ikke møtt med den nødvendige forståelse av saken. Det var først i 1933 da foreningen Kjenn Dit Land hadde utflukt til min hytte — da jeg tilfeldigvis kom med en bemerkning om nødvendigheten



T. K. FOT.

Vorma ca. 2 km nord for Eidsvoll jernbanestasjon — sett fra østsiden. På den vestre iskanten sitter henimot 50 svaner. 3. mars -56.

av å få fredet fuglelivet på Vorma, at den energiske formannen, lektor kaptein O. T. Lund straks grep tanken. Foreningen ned-satte like etter en komité på 3 medlemmer til å arbeide med saken: Lektorene Lund og R. Lyngnes (zoolog) og med meg som formann. Før vi begynte våre mange propaganda-artikler i lokalavisene hadde jeg allerede underhånden fått 30—40 underskrifter av strandeierne. Og etterhvert som de trykte listene med underskriftene kom inn, ble de offentliggjort. En henvendelse komitéen sendte herredsstyrene i Nes og Eidsvoll førte til enstemmig anbefaling av fredning. Også takkeskrivelser for det arbeidet vi holdt på med ble offentliggjort.

Dette var den første Vorma-fredningen. Senere er jo bielvene Andelven med Risa og Nessa, som alle render ut i Vorma ved «Verdens ende», kommet med i fredningsområdet.

Vorma (Varma) har selv i kolde vintre noen glenner med åpent vann. Det er Mjøsa med det store dyp — dypere enn Oslofjorden — som lagrer solenergi og som fører varmt vann nedover i Vormør og derved gjør den til et ideelt oppholdssted for svømmefuglene om vinteren.

På denne måten kommer Vorma-fredningen i en særklasse, idet nesten all annen fredning har størst betydning for faunaen i sommerhalvåret.

Det kan enkelte ganger være mange ender i Vorma om vinteren nå. Rent anslagsvis fem, seks hundre på hele området. Men ikke så mange som det kunne være omkring år 1900.

For 121 år siden berettet Morgenbladet om to svaner på elven. Den ene ble skutt ved Svanfossen og den annen ved Minnesund. Før fredningen så jeg engang i forrykende vær tre svaner som i omtrent en

Hva man kan oppleve!

I «Naturen» nr. 7 1955 er inntatt
etterfølgende brev fra en naturvenn:

Det har vel forbauset flere enn meg å lese i «Naturen» nr. 17 1954 om gresshoppesangeren. Det står meg så fjernt å forstå beretningen om å ha anstrengt seg til det ytterste for å få skutt en meget sjelden fugl, og samtidig beklagelsen over «hvor liten interesse og som følge derav dårlig viten folk har for fuglene og sangen».

Det er ikke ved å skyte de sjeldne fugler en oppnår å vekke folks interesse for dem. Vi har dessverre så altfor mange som straks skal skyte når de ser en fugl utenom det vanlige. Hvor mange av de sjeldne isfugler, som leilighetsvis besøker oss, får vel leve og glede den som kunne ha glede av å se en så vakker fugl slå seg ned i hans egn, om enn bare for en tid.

En morgen så jeg to havørner. Innen middag var de begge skutt. Heiren er sjelden på våre kanter. En mann berettet med stolthet overfor meg at han en dag så en heire, og skilte hodet fra halsen med det første rifleskudd.

En nise holdt seg flere dager i småbåthavnen i Larvik. Den var så tam at fiskerne tok på ryggen til den når den kom i nærheten av båtene. Så skriver avisene en dag om en

time oppholdt seg ovenfor Sundbroen. Og aldri hørte jeg om at andre noen gang hadde sett svaner i dette område. Sikkert er det: Det falt aldri meg inn at her skulle komme svaner. Men allerede første året kom svanene. Først tre — fem — otte. For hvert år øker antallet. I år kunne en se mellom 60 og 70 svaner i en flokk.

sjelden fangst. En mann hadde tatt en nise med hendene fra båten sin.

En tiur holdt til i den ganske tette bebyggelse like ved Larvik. Den var så lite sky at den ble rolig sittende på hustakene når folk gikk over gårdsplassen. Den ble skutt. Den kjekke jeger fikk heldigvis en mulkt på kr. 250. De innlegg som kom i avisene fra privatfolk både i anledning nisefangsten og tiuren viste heldigvis at det også er folk som setter pris på *livet* i naturen.

Larvik, 31. januar 1955.

S. Arbo Høeg.

«Naturen»s redaktør, professor *Knut Fægri*, kommenterer brevet, og vi inntar her første del av hans kommentar:

Jeg vil gjerne, på egne og samtlige andre norske naturvitenskapsmenns vegne, så sterkt jeg kan understreke det som hr. Arbo Høeg skriver ovenfor. Folks klåfingrethet og drepe lyst er ganske usannsynlig. De anførte eksempler: havørnene, heiren, nisen og tiuren, er slik at vi alle sier en hel del som selv jeg ikke vil sette på trykk. Egentlig er det bare én gledelig sak i det hele: mulkten på 250 kroner. I de få tilfeller det er lyktes å trekke pøbler av denne «jeger»-typen for retten, har de gjerne sluppet med en eller annen komisk historie, 10 kroner eller en dag betinget eller noe i den retning. Dersom våre domstoler ville reagere kraftigere endel ganger, ville vi kanskje se litt forskjell.

Ennå mere ville det være å ønske at avisene ville ta en annen holdning. Alt for ofte blir ørnemyrding til en heltedåd i avisene. Dersom de konsekvent ville karakterisere den slags som det svineri det er, ville sikkert også mye kunne vinnes.



BEVARING AV NORSKE MYRER

I sine kommentarer til forslaget om ny naturlov skriver den komité, som ble nedsatt av departementet i 1947 om myrene:

«Torvmyrene i et land har bevart planterester fra tusener av år tilbake i tiden. Ved å studere mikroskopiske prøver av torven fra bunnlagene opp til overflaten, kan botanikerne i vår tid rekonstruere skogens historie fra istiden frem til historisk tid. Denne historie avspeiler store klimatiske forandringer. Torvlagene registrerer også det eldste landnåm, det eldste jordbruk, fordi våre kornsorters blomsterstøv konserveres i torv. Både i Sverige og Danmark og Norge har torvmyrforskerne i nyere tid kunnet klarlegge når landnåmet tok til under stenalderen og hvordan forskyvninger i treslagenes utbredelse fra stenalderen gjennom bronsealderen og jernalderen frem til nyere tid gikk for seg. Dette har den største betydning for en riktig forståelse

av våre nuværende skogers natur og for en planlegging av de tiltak som bør settes i verk for å gjenreise f. eks. skogen i kyst- og fjelltraktene.

Men torvmyrforskningens metoder forbedres stadig, og fremtidens videnskapsmenn vil sikkert kunne utlese mange viktige ting av torvlagenes planterester som vi i dag bare så vidt aner. Følgelig må torvmyrene ikke bunnskrapes, der må avsettes parseller til fremtidig forskning.»

Høsten 1954 tok styret i Østlandske Naturvernforening opp saken, idet det foreslo at der skulle legges en plan for bevaring av karakteristiske og vitenskapelig interessante og verdifulle myrer og myrtyper. Det satt opp følgende fremstilling:

«Landets myrer betraktes av mange som unyttbar verdiløs mark, iallfall slik de ligger i dag.



T. K. FOT.

Myr i nærheten av Storfjellseter, Atna, ca. 880 m. o. h.



Selv store nakne myrer, som tidligere blev ansett for å være helt ubrukelige til skogproduksjon, blir nu grøftet for at de ved gjødsling kan gjøres så næringsrike, at det vil lønne seg å plante skog på dem. Østfold.

T. K. FOT. 52

Endel myrer har imidlertid også nu sin ikke ubetydelige verdi. Alt etter beliggenhet og natur blir noen myrer etterhvert dyrket opp eller tatt til kulturbeite, endel myrer som inneholder brenntorv blir nyttet til produksjon av brensel mens endel mosemyrer brukes til produksjon av torvstrø. Og mange skogmyrer blir grøftet med tanke på å overføre dem til skoghørende mark.

På dette vis blir myrarealet mindre og mindre, og særlig når man nu muligens står foran en mere omfattende dyrking av myrer til skogproduksjon — nemlig ved gjødsling selv av magre myrer, vil kanskje myrene bli avgrøftet og omdannet i en utstrekning som vi ikke kunne tenke mulig for bare 10 år siden.

Det er jo gledelig og en fordel for landet, at myrene blir utnyttet. Man må imidlertid ikke bare se på landets myrer som nyttbare arealer. Det har meget stor vitenskapelig betydning at endel myrer rundt om i landet blir bevart urørt av grøftespaden og ploget og uberørt av enhver gjødsling.

Man må bl. a. være oppmerksom på og ta hensyn til hvilken rolle de spiller for pollen-

granskningen med studium av skogtrærnes og andre planters innvandring og deres veksling i utbredelse fra istiden fremover til historisk tid, og til den betydning pollenundersøkelsene kan få for vår viden om tidligere tiders klima, kultur og næringsliv. (Det kan henvises til såvel norske som svenske og danske undersøkelser, som har brakt meget interessante resultater).

Også for andre grener av den naturvitenskapelige forskning vil det ha sin store betydning at forskjellige myrtyper blir bevart for fremtiden. De er uerstattelige naturdokumenter.

Et viktig moment er også, at det ganske sikkert har stor betydning for vår mangeartede fauna, at der rundt om i skogene og i fjellet finnes sumpige områder. Skremmende eksempler fra andre land viser at det kan være meget uheldig å være for ivrig til å tørrlegge vann og myr og å gripe sterkt inn i naturens orden.

Myrene utgjør karakteristiske trekk i norsk natur, de gir variasjon i skog og fjell, de har en særpreget skjønnhet, som har satt verdifulle spor i norsk kunst og norsk folkeminne.

Alt dette taler for at vi bør bevare noen myrer så urørt som mulig, og det kan bare gjøres ved fredning.

Noen vil kanskje innvende, at vi har så svære vidder av myr i Norge, at det har ingen hensikt nu å frede myr. Dertil er å si, at så lenge vi tilsynelatende har overflod på myrmarker og så lenge oppfatningen ennå er, at myrene ikke representerer særlig store verdier — kan det forhåpentlig være mulig uten for store utlegg å få fredet egnete og karakteristiske myrstrekninger. *Det er derfor nettopp nu vi bør tenke alvorlig over disse forholdene og planlegge hvordan saken skal gripes an — og så komme igang. Senere blir det vanskeligere.*»

Etter å ha konferert med endel for dette spørsmål interesserte, ble det innkalt til et møte for å diskutere spørsmålet. Møtet ble holdt i Oslo 20. april 1955, her møtte foruten innbyrderne Høeg og Kierulf følgende:

Professor Hj. Broch, formannen i Landsforbundet for Naturvern,
Direktør Ø. Brandt Kjelsen,
Skogdirektoratet,
Professor Rolf Nordhagen, Oslo,
Professor Knut Fægri, Bergen,
Direktør Aasulv Løddesøl, Det norske Myrselskap,
Direktør Heggelund Smith, Ny Jord,
Statskonsulent P. Thurmann-Moe,
Skogdirektoratet,
Kontorsjef C. Bonnevie-Svendsen, Det norske Skogforsøksvesen.

Det var her enighet om ønskeligheten av å få lagt en landsplan for en fredning som foreslått, og at det hastet, da flere og flere myrer etter hvert blir enten dyrket opp, avgrøftet og/eller gjødslet med tanke på skogproduksjon eller påvirket på annen måte. Man var også enige om at der snarest bør

sendes ut forespørsel fortrinnsvis til skogfunksjonærer over hele landet for å få en oversikt over hva der måtte finnes av urørte myrer som det kan bli spørsmål om å bevare.

I samråd med professor Nordhagen ble der satt opp en skrivelse sålydende:

«Som det vil fremgå av vedlagte promemoria har Østlandske Naturvernforening tatt opp spørsmålet om å få bevart noen myrer av karakteristiske typer i de forskjellige deler av landet. I den anledning er det nødvendig å få samlet *opplysninger om myrer* som kan egne seg for fredning som naturreservat, og i denne forbindelse vil vi være meget takknemmelig for Deres hjelp.

Det gjelder å få rede på om det innenfor det område hvor De er kjent, fins en eller flere myrer som De mener kan egne seg som slikt reservat. Myren(e) kan være av hvilken som helst type — mosemyr eller gressmyr, helt gjengrodd eller med åpent vann i midten. Men *avgjørende er det at myren ikke har vært grøftet, gjødslet eller utsatt for annen menneskelig påvirkning* (bortsett fra bærplukking, beite i mindre målestokk o. l.). Den må ikke være for liten og bør ikke ligge opp til dyrket mark. Tilløp og avløp må være slik at det ikke er rimelig at noen vesentlige regulerende inngrep vil kunne finne sted. Om myren utgjør en del av et større myrkompleks, må forholdene ligge slik an at inngrep i resten av myrområdet ikke vil virke inn på den delen som tenkes fredet.

Det er meget viktig at eiendomsforholdene er slik at samtykke til fredning vil kunne oppnåes uten store utgifter for det offentlige.

At myrene blir lagt ut som reservat vil i tilfelle kun si at den skal være sikret mot grøfting og annen endring i grunnvannstanden, torvtaking, gjødsling, treplantning o. l., mens derimot bærplukking vil kunne finne sted som ellers, heller ikke er det nødvendig

at det gjøres endringer i bestående heiterettigheter eller i bruk av vinterveier.

Hvis De har kjennskap til en eller flere myrer som De kan tenke Dem vil kunne fylle disse betingelser, vil Naturvernforeningen (adresse Møllergaten 16, Oslo) være takknemlig for å få beskjed. Opplysningene bes gitt så fullstendig som mulig; se nedenstående 6 punkter.

Med hilsen

Østlandske Naturvernforening.

1. Myrens navn.
2. Herred, heliggenhet i herredet.
3. Høyde over havet, størrelse.
4. Myrtype.
5. Eiendomsforhold og bruksrettigheter.
6. Andre opplysninger.»

Denne rundskrivelse ble av skogdirektoratet sendt til statens skogforvaltere, fylkenes og herredenes skogfunksjonærer og til bygdealmennene og av naturvernforeningen til en rekke større skogeiere.



BARE NOEN EIKETRÆR!

Det er vanlig å uttrykke hensikten med et rasjonelt skogbruk omtrent slik: Vedvarende å utvinne av skogsmarken et størst mulig økonomisk utbytte. Det gjelder altså å produsere et størst mulig kvantum av høy kvalitet av det eller de treslag, som på stedet er de mest verdifulle. Et tilsvarende økonomisk mål må også en jordbruker stille seg.

Men skal gårdbrukeren være så ensidig, at han bare tenker i kubikkmeter og kroner? Er det ikke også andre verdier ute i naturen som han bør tenke på og ta hensyn til? Har det ikke litt å si, at det stykke natur han har å stelle med — enten som eier eller bestyrer — er vakkert? Man må ikke la alt drukne i tanken på og et stadig mas for bare å skaffe flest penger. Riktignok er det naturlig at det blir hovedsaken, men man kan kjøpe gullet for dyrt. Det er noe som heter estetiske, immaterielle verdier. Uten dem ville livet bli sørgelig tomt.

Hvilken glede kan det ikke gi å ha f. eks. en vakker allé opp til gården, et stort tuntre — eller en svær kanskje flere hundre år

gammel furu eller eik nær innmarken eller ute i skogen? Et tre som har stått der som en personifikasjon av odelstanken. Mens generasjon følger på generasjon som eier av gård og skog, sønn følger etter far — så står et slikt tre og binder et nytt slektledd til de foregående.

Kanskje har oldefar eller tippoldefar til den nuværende eier gått og sett på et slikt stort tre, gledet seg over hvor det har vokset seg stort og vakkert. Ingen kunne tenke på å hugge dette treet, selv om det kanskje står i kanten av jorden og tar lys og kraft fra noen kvadratmeter av innmarken.

De fleste norske odelsbønder har så meget naturglede og syn for det som er vakkert, og så meget forståelse av tradisjon, at de verdsetter slike nedarvede — vi kan gjerne kalle dem gårdsinventar, for de hører gården til. Bonden går kanskje ikke og tenker på slikt til daglig; da har han oftest så meget annet å tenke på. Men ble slike trær en dag borte — ville han føle det som et dypt og sårt savn, et uerstattelig tap.

*De triste rester av
to tidligere mek-
tige eiker.*



T. K. FOT. - 55.

Beklageligvis hendte noe slikt i høst på en gård på Østlandet, og det i så stort omfang, at det virket opprørende på folk ikke bare i bygden, men også langt utenfor. Det var imidlertid ikke slekten som eiet denne gården, det var ingen vanlig odelsgård, så noen rent personlige følelser var det vel ikke knyttet til alle de store trærne som ble hugget. Men — det var om mulig ennu verre. De 100—150 år gamle svære eiketrærne sto på en prestegård!

I gamle dager sto det, og det står vel heldigvis mange steder ennu en viss glans av prestegården i bygden; den var et midtpunkt, ikke bare fordi presten bodde der, men den var gjerne et kultursentrum. Og det var ikke bare innendørs det var kultur. Også prestegårdshaven, ja hele eiendommen var noe mere enn en vanlig bondegård. Der fikk bl. a. store vakre trær stå ned gjennom årene — fra den ene presten til den neste.

Jørgen Moe har i «Den gamle mester» gitt uttrykk for denne tanken:

*Der stander en Eg paa Præstens Jord,
Hans Øie til daglig Mærke;
Den løfter sig op over Dal og Fjord
Og strækker Grenene stærke.
Den bærer paa flere hundrede Aar,
Men frodig den løves Vaar for Vaar,
Hver rindende Morgenlue .
Kun mer ærværdig at skue.*

Når der dessværre finnes folk, ja til og med prester, som ikke har den aktelse og ærbødighet for slike stolte vakre naturens prydelser, så burde det være noen som innga dem den rette forståelse av hvilken blodig synd det er med et pennestrøk — eller for å si det mere brutalt — med en motorsag — å ødelegge praktfulle trær, som det tar århundrer å skape.

Prestegårdene skulle man tro var i gode hender, de er jo underlagt Kirkedepartementet, som er et kulturdepartement. Og under dette hører dessuten naturvernet. Men det er riktignok forskjellige kontorer som befatter seg med prestegårdene og med naturvernet.

Tross dette har det allikevel kunnet skje, at der på en prestegård i løpet av noen timer ble felt 35 eiketrær — angivelig fordi de tok næring og lys fra innmark og beite. Men de fleste trærne sto på bergknauser eller mange

meter fra den dyrkede marken! Det måtte ha kunnet gå an for det offentlige, hvis det hadde vært nødvendig, å slå litt av på forpaktningssavgiften, og så bevart eikene.

Men — skjedd er skjedd. Vi må bare håpe, at der heretter blir tatt ekstra godt vare på de naturherligheter som måtte finnes på andre prestegårder. Kanskje kan det som nu er skjedd også bidra til å øke den alminnelige manns forståelse av hva det vil si å være omgitt av en vakker natur.

T. K.



DEN INTERNASJONALE UNION FOR NATURVERN — IUPN

Fra den fjerde generalforsamling — i København 1954.

Av direktør Erling Sivertsen og viltkonsulent Yngvar Hagen.

Undertegnede, dr. Erling Sivertsen og dr. Yngvar Hagen deltok i ovennevnte generalforsamling som delegater for Landsforbundet for Naturvern i Norge. Konferansen fant sted i dagene 24. august—3. september.

Drøftelsene gjaldt i hovedsaken følgende 3 saker:

- I. *Beskyttelse av den arktiske fauna.*
- II. *Virkingen av moderne insektisider på pattedyr fugler og insekter.*
- III. *Metoder og midler til å skape publisitet omkring naturvernet.*

Følgende arktiske dyr, som ble diskutert på konferansen, er av interesse for Norge, nemlig: hvalross, isbjørn, klappmyss, jerv, gaupe og jaktfalk. Den noe upresise betegnelsen «arktisk» for de 3 sistnevnte artene skyldes egentlig de svenske representantenes

ønske om å få disse trukket inn i drøftelsene, under henvisning til at disse dyrene nå er så sterkt desimert, at de snart bare forekommer i de arktiske deler av Fennoskandia.

Hvalrossen. 2 innlegg av henholdsvis Mr. J. Durban (Canada) og Magister Chr. Vibe (Danmark) ble foredratt. Diskusjonen gjaldt i første rekke de innfødte i Nord-Canada og på Grønland og deres avhengighet av hvalrossbestanden. Magister Vibe uttrykte også sin glede over at der i Norge var innført totalforbud mot fangst av hvalross for norske fangstmenn.

Isbjørnen. Også her var det 2 innlegg, ett av professor Spärck (Danmark) om isbjørnen på og utenfor Grønlands kyst, og ett av dr. Glover (Canada) om isbjørnen i Nord-Canada. Begge innledere pekte på den sterke tilbakegang i isbjørnbestanden de senere år.

Fra norsk synspunkt var det særlig Spärcks innlegg som interesserte, idet han mente de norske fangster av isbjørn også sterkt influerte på isbjørnbestanden på Grønland.

Dr. Sivertsen svarte ham i et innlegg som i korthet gikk ut på at den norske offisielle statistikk over isbjørnfangsten ikke viste noen som helst korrelasjon til den sterke nedgang som Spärck nevnte for isbjørnfangsten ved Grønland. Den norske totalfangst av isbjørn i årene 1925—1940 var gjennomsnittlig 250 dyr pr. år, for årene etter krigen var det tilsvarende tall 260. Hovedmassen av den norske isbjørnfangsten blir imidlertid tatt i traktene omkring Svalbard, bare 5—6 % av fangsten tas i drivisen utenfor Øst-Grønland. Før man derfor kan ta standpunkt til eventuell fredning av hensyn til grønlanderens fangst, må man bringe på det rene forbindelsen mellom stammene av isbjørn på de forskjellige felter. Ifølge norske selfangeres rapporter var isbjørnbestanden til sine tider sjenerende stor. Dette må kanskje sees i sammenheng med at den bekjente yngleplass for isbjørn, Kong Karls Land øst for Svalbard, har vært totalfredet for norsk fangst siden 1939.

Klappmytsen. Her ble fremlagt et innlegg av dr. Harry R. Lillie, en skotsk lege som hadde fulgt med kanadiske selfangere til feltene utenfor Labrador og Newfoundland i 1949. Dette innlegget var i høy grad følelsesbetonet og atskillig misvisende, det viste klart at forfatteren ikke var fagmann på dette område.

Dr. Sivertsen besvarte dette innlegget og ga endel statistiske opplysninger om den norske fangst av klappmyts. Særlig ble klappmyts-bestanden på Newfoundlandfeltet omtalt. Han sluttet seg også til tanken om å frede klappmyts-stammen ved Newfoundland, men fremhevet samtidig at der da måtte

settes igang mer intense undersøkelser for å bringe på det rene om klappmytsen her tilhører en egen stamme, eller om disse dyrene blander seg med hovedbestanden lengere nord (Vesterisen), hvor fangststatistikken hittil ikke tyder på noen nedgang i bestandens størrelse.

Diskusjonen omkring *jerv, gaupe og jaktfalk* — hvorunder også den europeiske *brune bjørn* ble trukket inn — var i det vesentlige preget av de svenske representanters ønske om å få disse dyr bedre beskyttet enn de nå er i Sveriges naboland.

Dr. Hagen redegjorde for gaupens sterke tilbakegang i vårt land i løpet av de siste 100 år og fremhevet at gaupe og brunbjørn vel er de to dyrearter som for tiden (1954) er nærmest ved å bli utryddet i Norge. Bjørnen nyter imidlertid en viss fredning allerede under den någjeldende jaktlov i vårt land. For jervens og jaktfalkens vedkommende er vel situasjonen mindre kritisk. Det ville imidlertid ikke skade om disse arter også ble nevnt i de påtenkte henvendelser til de respektive lands regjeringer, skjønt jaktfalken allerede er delvis fredet i Norge.

Disse diskusjoner førte til at der ble nedsett en permanent komité som skal følge den arktiske dyrestand og komme med forslag til eventuell nødvendig beskyttelse. Komitéen består av følgende medlemmer:

Professor R. Spärck (Danmark), formann, K. Curry-Lindahl (Sverige), J. Dunbar (Canada), W. A. Elkins (U.S.A.), E. Sivertsen (Norge), M. Siivonen (Finland), Chr. Vibe (Danmark), sekretær.

Som et apropos til diskusjonen omkring forholdene i Arktis ble også en sak angående *småhvalfangsten utenfor Chile og Peru* trukket frem.

Senator Barreda fra Peru fremla for kongressen en uttalelse fra myndighetene i Chile

og Peru angående kontroll av hvalfangsten utenfor disse lands kyster. Dette på bakgrunn av at Onassis's flåte fangstet der, og de forholdsregler de nevnte land ville ta i den forbindelse.

Da senator Barreda anmodet om en uttalelse fra I.U.P.N., ble det nedsatt en komité bestående av en dansk (dr. Degerhøjl), en hollandsk (dr. Appelman) og en norsk representant (dr. Sivertsen) for å diskutere saken med senator Barreda.

Komitéen kom til at denne saken i grunn lå utenfor rammen av I.U.P.N.'s program, idet den mere var av kommersiell og politisk art. Særlig gjaldt dette spørsmålet om 200 miles territorialgrense.

Komitéen avga derfor et forslag til en rent generell uttalelse, hvor hovedpunktet var at I.U.P.N. sterkt beklaget at nasjoner (ekspedisjoner) som ikke er tilsluttet den internasjonale Hvalfangstkommisjon har anledning til å drive hvalfangst, og således unndra seg enhver kontroll. Dette er særdeles uheldig når det gjelder en næringsgren som hvalfangsten, som er av så vital betydning internasjonalt sett.

Omkring det annet hovedtema på konferansen: *virkingen av moderne insektisider* (stoffer til bekjempelse av insektskader i landbruket) *på pattedyr, fugler og insekter* var der ikke noe innlegg fra norsk side, men drøftelsene ble fulgt med den største interesse, da problemet er aktuelt også i vårt land.

Problemet insektisider i videre forstand er drøftet tidligere på I.U.P.N.-konferansen i Lake Success i 1949 (i forbindelse med den samtidige konferansen i Unesco).

På konferansen i København ble disse sider av problemet behandlet:

1. (Ønskeligheten av) absolutt sikker registrering av insektisidvirkningene på den naturlige fauna.

2. Å få oversikt over midlene og tiltakene i de forskjellige land for å beskytte naturverdier mot skadelige virkninger av insektisider.

3. Konstruktivt å drøfte nye midler eller tiltak for å hindre unødige ødeleggelse av pattedyr, fugler (fisk, amfibier) og insekter.

Også andre organisasjoner enn I.U.P.N. er sterkt opptatt av insektiside-problemet, og visse industrier har forskningsteam i arbeide for å studere virkningen av sine produkter på dyrelivet. Det understrekes at en ikke må glemme insektisidenes enorme positive betydning for bekjempelsen f. eks. av malaria og av insekter som ødelegger verdens matproduksjon. Men det insektiside-forbrukende publikum er ikke tidligere blitt skolert eller instruert tilstrekkelig i bruken av den slags midler, slik at anvendelsen av dem i enkelte tilfeller fører til mer eller mindre alvorlige ulemper.

En av ulempene består i selektiv utvikling av insektstammer som viser nedarvet motstandsdyktighet mot de insektisider som har vært anvendt på dem. Det kan også oppstå forstyrrelser i den naturlige balanse i dyeriket. Videre skjer der ødeleggelser også av nyttige insekter som f. eks. bier, og i mange tilfeller skades verdifulle hvirveldyrarter.

Enkelte insektisider er giftige for mennesker.

Disse skadelige sider ved insektisidene har gjort restriksjoner for midlenes anvendelse nødvendige. Men bestemmelsene er ikke helt fyllestgjørende, foruten at man i alminnelighet ikke gir tilstrekkelig akt på dem.

Det ble derfor fremsatt som ønskelig at det ble utarbeidet mer effektive bestemmelser og instruksjoner, samt funnet frem til mer nøyaktige metoder for slike midlers anvendelse enn de som er gjeldende, og det er viktig å

påse at bestemmelsene blir fulgt. Det ble videre tilrådd bruk i høyere grad enn hittil av insektisider som er spesifikke nok i sin virkning til at de ikke skader pattedyr og fugler.

Det ble også tilrådd blant annet at landene sørger for «sanctuarier», altså visse områder som er helt og holdent fredet mot overhodet all bruk av insektisider.

Videre vises det til at effektive biologiske bekjempelsesmetoder bør erstatte bruken av insektisider så langt råd er.

Nødvendigheten av fortsatte undersøkelser på dette område ble flere ganger understreket.

Det tredje hovedtema gjaldt: *Metoder og midler til å skape publisitet omkring naturvern.*

Drøftelser og konklusjoner gikk her i det store og hele ut på organisering og anvendelse av alle de tekniske og samfunnsmessige midler som i dag står til rådighet gjennom film, kringkasting, presse, skole, muséer, utstillinger osv.

De resolusjoner som ble vedtatt på konferansen er nokså omfattende, så vi skal ikke gjengi dem her. Interesserte henvises til I.U.P.N.'s «Bulletin» bd. III, hefte 5, november 1954.



BØKER OM NATUREN OG OM NATURVERN

Også i Sverige beklager naturfrederne seg over at forståelsen er så altfor liten for dette å verne naturen. Hva skal vi da si i Norge hvor vi er kommet så meget kortere? For vi faller dessverre helt igjennom ved en sammenligning. Det gjelder både myndighetene og almenheten. Det kan man konstatere ved flere foreteelser — ikke minst ved den litteratur som ser dagens lys på de to sider av Kjølen. Selv om vi tar hensyn til at Sverige både er større og rikere enn Norge, ligger vi langt etter. Vi kan rent bli misunnelige. Men dette må stimulere oss til å arbeide mere intenst! Vi må søke å mobilisere alle interesserte krefter — og å gjøre flere og flere interesserte.

La oss f. eks. følge bedre med i det som skrives og det som skjer i andre land på dette område.

For dem som leser årsskriftet og som gjerne vil se hva der skrives i Sverige om «Naturvård», skal her omtales noen bøker som i de senere årene er utgitt i våre naboland.

LORENTZ BOLIN: *Naturvård ur jordbrukarens synpunkt*. Lantbruksförbundets Tidskriftaktiebolag, Stockholm. 196 sider, illustr.

Denne vakre boken kom i 1942, men den bærer så langt fra det krigspreg, som dessverre alle norske bøker fra den tiden har. Alt er førsteklases, ikke bare innholdet, men også illustrasjoner, papir og innbinding.

Selv om det må sies å være atskillig forskjell på naturen i de to land, er der allikevel så mange likheter, at meget av det som skrives om «naturvården» i Sverige like godt kunne være skrevet om forholdene i Norge.

«Vår svenska natur har inte varit utsatt

för skövlingar i samma grad som andra länders på grunn av sin rikedom och den glesa befolkningen. Följden härav har bl. a. blivit en bristande förståelse för behovet av skydd åt naturen. I våra dagar har emellertid exploateringen av naturvärdena fortskridit så långt, att även kulturlandskapets skönhet hotas.

Var och en, som fått upp ögonen för, vad Sveriges natur verkligen betyder och vilka värden den representerar, måste se på utvecklingen med den största oro.»

Er det ikke som det skulle være skrevet for Norge?

Så følger i 13 hovedkapitler meget leseverdige og interessante utredninger, inndelt i underavsnitt: Først som en introduksjon «Den svenska växtvärldens utveckling», så kommer helt naturlig «Naturens exploatering». «För de flesta av oss är det stora naturskyddsproblemet» sier forfatteren bl. a. «att försöka bevara den skönhet, friskhet och rikedom, som kulturlandskapet, det av människan påverkade eller omgestaltade naturlandskapet ännu visar upp... Man kan ofta få höra den invändningen, att det inte spelar stor roll, om teknik og rationalisering göra om landskapet. Om 50 år trivs människan lika bra i det nya landskapet som vi i vårt. — Detta resonemang bygger på två fel. Man tar inte hänsyn til, att förändringen går alldeles för snabbt — och att det sker i utarmningens, fattigdomens tecken.»

Han redegjør også klart og tydelig for at «Man rubbar inte jämvikten i naturen östrafat.» Hva har det f. eks. ikke å si for sunnheten på aker og eng og i skog og mark at der er et rikt fugleliv, ikke minst av småfugler. «Man har beräknat att ett enda mespar (meise-par) jämte ungar under et år äter inte mindre an 120 miljoner insektägg eller 150 000 fullbildade insekter. Detsamma

gäller naturligtvis även andra småfuglar, hvilka som helst.»

Det er fristende å sitere, for der sies så mange sannheter, forfatteren åpner våre øyne for mange forhold ute i naturen, som vi kanskje ikke har tenkt på i det hele tatt — eller bare streift med en flyktig tanke. Noen av kapiteloverskriftene vil gi et litet inntrykk av bokens innhold: Naturskyddets økonomiske betydelse — Naturskyddet og jaktvården — Vägarna — Naturen och bonden — Naturreservat och naturskydd — Bebyggelsen — Teknik och naturskydd.

For en som er glad i naturen, og som er oppmerksom på hvor meget der så å si daglig syndes mot naturen, vil denne boken være en god støtte i det syn som ligger til grunn for naturvernet — og for dem som ennå er mer eller mindre tvilende, kjølige eller helt blinde for meget at det som skjer rundt om en, vil den kanskje gjøre dem seende.

Naturvård i Statens Skogar, utgitt av Domänverket, Stockholm 1951.

Da denne boken kom for noen år siden, hadde jeg vanskelig for å tro mine egne øyne: At en statsinstitusjon — Domänverket — skriver og utgir en så positiv, vakkert utført bok om noe så lite direkte inntektsgivende som naturvård. Men slik ser altså Skogvesenets øverste myndigheter i Sverige på denne saken. La oss helst tenke mindre på hvorledes forholdet er i Norge. — Det blir nødvendig også her å sitere. Generaldirektøren for Domänverket, Erik Höyer skriver i forordet:

«Sveriges skogar ha under gångna sekler ofta utsatts för hårda ingrepp. Avverkningarna ha dock alltid varit lokaliserade til begränsade områden, där ved och virke hämtats til gruvor, hyttor och andra bergverk

eller til mindre träförädlingsverk. Även om vidsträckta skogsbygder, särskilt inom södra delarna av landet, sedan lång tid tillbaka starkt präglats av människans näringsutövning, har det sålunda tidigare icke kunnat bli fråga om någon allmän omdaning av hela det svenska skogslandskapet. Först den väldiga utvecklingen av skogsindustrierna under de senaste hundra åren har möjliggjort tillvaratagande av skogstillgångarna över hela vårt land. Detta sker också på ett väsentligt rationellare sätt än förut genom det moderna skogsbruket, som kräver att skogsmarken och skogskapitalet utnyttjas ekonomiskt och effektivt. Därmed berövas våra skogar undan för undan sin ursprungliga karaktär. De vildvuxna bestånden, som ofta uppvisa rikt växlande typer och imponerande träddimensioner, lämna rum för kulturskogar av mera ensartad beskaffenhet. Inom de norra delarna av landet kunna förövrigt dessa, ännu unga skogar först efter många decennier visa vad skogsmarken kan frambringa av grövre och mogen skog.

Detta är bakgrunden till de naturvårdande åtgärder, som vidtagits på statens skogar sedan något decennium tillbaka och som väsentligen inneburit fredande av vissa urskogsområden och andra skogliga växtsamhällen av typer, dömda att försvinna i det moderna skogsbruket. Domänstyrelsen räknar med att detta skal bli till nytta för skogsvetenskapen och till glädje för de stora delar av folket, som arbeta i skogsbygden eller hämta sin vederkvickelse därifrån. Ej minst ha vi haft kommande generationer av skogsmän i tankarna.

I föreliggande arbete lämnar domänstyrelsen en översikt av vad på detta område utförts i statens skogar. Det är icke någon slutredovisning. Tvärtom syftar denne bok också till att öka intresset för fortsatt arbete

i naturvårdens tjänst, ty allt för litet är ännu gjort.»

Ja — slik skal det være! De som leder behandlingen av landets skoger har et meget stort økonomisk ansvar, men når det gjelder landet som helhet, ikke minst statens skoger, må de som står i spissen ikke gå med skygger og stirre seg blind på dette med kubikkmeter og kroner og det som enhver skogsmann lærer er hensikten med et rasjonelt skogbruk, nemlig: Å stelle skogen slik at den nu og i fremtiden skal kunne gi det beste og største økonomiske utbytte.

Skogen er en meget vesentlig del av både svensk og norsk natur. Og foruten kubikkmeter og kroner representerer den også store immaterielle verdier, som ikke kan verdsettes i penger.

Dessverre er det så altfor få som er oppmerksom på denne siden av skogbruket. De styrende burde imidlertid være det, og de burde inngi det forvaltende personale forståelsen av hva det betyr å bevare skjønnheten i og omkring skogene — i det hele det som generaldirektør Höyer nevner i sitt forord. Og vi skal også merke oss hva han skriver videre, bl. a. at det som meddeles i boken ikke er et sluttresultat — *«Tværtom syftar denne bok også till att öka intresset för fortsatt arbete i naturvårdens tjänst, ty allför litet är ännu gjort.»* Og det skriver han tiltross for at det umiddelbart etterpå meddeles, at det frem til 1947 var avsatt 15 nasjonalparker i statens eiendommer med tilsammen ca. 4 millioner mål, og at det i statens og private skoger var fredet 173 områder med ialt ca. 10 000 mål.

I boken er inntatt fortegnelse over hvor nasjonalparkene og de fredede områdene ligger, over deres størrelse og deres art.

Boken er skrevet av tidligere byråsjef i Domänstyrelsen Fedor Aminoff, og den

«är väsentligen hans verk», sier generaldirektøren. Man kan nok uten overdrivelse si at når Domänverket har gjort så meget for naturfredningen som boken her gir en oversikt over, så skyldes det i første rekke byråsjef Aminoffs aldri sviktende, men alltid like store og varme interesse for å bevare svensk natur så vakker som mulig. Jeg tror det kan sies, at byråsjef Aminoff aldri har latt en anledning ubenyttet under utferder og befaringer og også ellers å tale naturvårdens sak.

Bokens siste halvdel er viet ialt 46 utmerkede fotografier med en beskrivende tekst av skogbestand og områder som er fredet «å kronans marker», de aller fleste ganske sikkert fotografert av bokens forfatter.

Bo Rosén: *Naturvård*. Utgitt av Skid- och Friluftsrådet. Kooperativt Förbundets Förlag. 1953. 160 sider, illustrert.

Roséns bok er nærmest en orientering om naturvern hvis hensikt, som forfatteren sier i forordet, er «att skingra något av den okunighet som råder beträffande våra naturtillgångar och vad naturvård egentligen är.» Og så får vi da høre, hvordan menneskene på de mest forskjellige områder og måter forandrer naturen — ved bebyggelse, vannreguleringer, drenering, oppdyrking, skogskjøtsel m. m. Er det ikke som det skulle være skrevet om norske forhold, når Rosén skriver: «... men alltjämt exploateras mark helt bekymmerslöst på många håll.» Det ser imidlertid ut til at man i Sverige er kommet litt lenger enn hos oss m. h. t. forståelsen av naturens betydning: «Først i sista åren har man på sina håll tagit hänsyn til att all mark *inte* ovilkorligen måste bebyggas.» Hos oss kan man ikke si at der tas svært meget hensyn i så måte. Der snakkes og skrives så meget om rasjonalisering — så å si på alle områder,

men «Rationalisering innebär inte utnyttjande til varje pris, men utnyttjande efter förnuft.» «Utvecklingen kräver inget hänsynslöst offrande av all naturskönhet, och... ej heller offer i form av överexploatering av jorden, fullständig reglering av alla betydande vattendrag och mycket annat.» Kunne vi bare få både de styrende makter og administrasjonen på de forskjellige områder til å innse dette! — Og ta hensyn til det!

Boken, som mest tar sikte på turfolk og utferdsfolk, er en utmerket innføring i naturvernets mange sider, man kan nesten si at det er en lærebok i naturvern, men skrevet på en så lettlest og fengslende måte, at leseren *må* bli interessert. Innholdet er delt i 18 kapitler, alle illustrert med gode typiske fotografier, som taler sitt eget tydelige sprog. For bare å nevne noen av kapitlene: Naturvård är självbevarelsedrift — Skogsvård, Naturvård — Djuren på marken — Vattenregleringar — Förgiftade vatten — Den flyktande jorden — Vagrare vägar — Naturvården i skolorna. — Den svenske Naturskyddslagen er tatt inn bakerst i boken. Den inneholder 37 paragrafer. Det er interessant å sammenligne den med vår nye norske med sine 9.

Boken anbefales sterkt til alle som er interessert i vår natur — og at den kan forbli så vakker som mulig.

KAI CURRY-LINDAHL: *Djuren och människan* i svensk natur. Lars Hökerbergs Bokförlag, Stockholm 1953. 497 s., sv. kr. 28,50.

Folk som bor i byene, har sitt arbeide der og som er det vi vanligvis kaller typiske bymennesker, ser lite til dyrene ute i skog og mark, på fjellet eller ved sjøen. Slik er det nok dessverre også med de fleste av våre dagers bilturister, som farer langs landeveiene fra by til by eller fra hotell til hotell. De

menneskene som ikke kommer nærmere i berøring med naturen — enten det er vekster eller dyr, de går glipp av noe vesentlig her i livet. De vet det ikke eller de vil kanskje ikke innrømme det selv. De som bruker sine sanser ute i naturen og har lært å lese om enn bare litt i dens store bok, de har en rikdom som er uvurderlig. Og for alle disse vil Curry-Lindahls bok være ønskelesning.

Selv om den beskriver forholdene i Sverige, så er jo dyreartene der praktisk talt de samme som i Norge. Særlig de 3 første kapitlene kan gjelde like godt i Norge som i Sverige: I. «Gryning över Sverige»; her får vi på 20 sider en fengslende fremstilling av naturens utvikling fra istiden frem til nutiden. I kapitel II leser vi om «Sveriges djurvärld under 900 år.» Et kort kapitel III er nærmest en innledning til bokens hovedkapitler.

Når det gjelder menneskenes bruk eller kanskje helst misbruk av naturen, legger forfatteren ikke fingrene imellom, han synger kraftig ut:

«Med industrialismens genombrott, torrlägningsraseriets ödesdigra farsot, kraftverksregleringarnas kortsynt hänsynslösa framfart och barrskogarnas stigande värden, skulle den svenska naturen, som under årtusenden utformats och danats på ett harmoniskt och för flertalet levande varelser smältbart sätt, våldsamt omstöpas. 1800- och 1900-talen bli de mest dramatiska av 140 sekel i svensk naturhistoria efter istiden. Det ligger mer dramatik i denna utveckling än mången tror, ty människan har kastat sitt eget öde i vågskålen, glömsk av at hon själv bor intimt samman med naturen. Med berätt mål rycker hon marken undan sina egna fötter. Hon omskapar den omvärld hon själv är beroende av. Hon rusar vidare av bara farten mot ett inbillat, odefinierbart mål, trots att avgrunden redan skymtar. Naturen

kan icke exploateras hur mycket som helst, och frågan är om gränsen icke redan är nådd.»

Disse ord kunne likeså godt være skrevet om forholdene i vårt land. I de senere kapitlene beskriver forfatteren dyreverdenen under Sveriges forskjellige naturforhold: «Hav, kuster och skärgårdar» — «Slätter, alvar och åkerfält» — «Lövsskogar, lövängar och brantberg» — «Sjöar, träsk och kärrängar» — «Barrskogar och berg, myrar och älvar» og til sist «Fjällen». Man kan si at dette er en Sveriges dyregeografi, men der er overalt så meget av interesse også for en ikke-svensk leser, at man blir sterkt fengslet. Dette gjelder f. eks. om fugletrekket vår og høst. Det kan nevnes, at en mengde trekkfuglarter ikke bare fra Sverige men også fra Finland og store deler av det nordvestre Russland trekker over det sydlige Sverige, hvor trekket konsentreres over Øland, Gotland og Skåne. Her er ornitologene flittige observatører. Det er enorme mengder fugl som kan passere spesielle trekk-lokaliteter. Curry-Lindahl nevner bl. a. at på en eneste dag i oktober 1943 passerte det ca. 145 000 bokfinker forbi den ytterste odden utenfor Falsterbo på Skånes sydvestre spiss, og samme høst var antallet av trekkende bokfinker i alt ca. 463 000.

Av «landskaper» bør spesielt nevnes Øland og Gotland, de har en natur som er helt særpreget både geologisk, zoologisk og botanisk, vi har ikke noe lignende i vårt land. Alvaret på Øland f. eks., flate steppelignende gress- og lyngmarker, mens naturen andre steder på øen er så rik og vekslende som vi antagelig ikke har maken til i Norge. — I et avsnitt til slutt: «Fjällnaturens framtid» kommer forfatteren tilbake til den uerstattelige skade som vannkraftutbygningen forårsaker: «Den största, allt mer hotande faran utgöra vattenregleringarna. De stora dämningarnas konsekvenser äro förfärande. Ej blott för det

vattendrag, som råkat illa ut, utan för hela den omgivande trakten. Landskapet kan i grund förändras. Fauna och flora bli utsatta för ideliga, tvära omkastningar, vilka i längden måste vara förödande . . . » Også dette er skrevet som det skulle gjelde Norge. Det kunne være fristende å nevne noen eksempler, men det får komme en annen gang.

Boken er illustrert med en mengde utmerkede fotografier, både av landskaper og av de dyrene som omtales.

VILLY E. RISØR: «*Vor Skov i den lyse tid*». Forlaget Tobira A/S, København 1956. 110 sider, 8 d. kr.

Trelasthandleren Risør er igjen kommet med en delikat liten bok.*) Bindet, papiret, illustrasjonene, det lille tiltalende format — alt innbyr til en hyggelig stund. Og innholdet skuffer ikke. De første to avsnittene: «Skoven — et folk» og «Der sto en bæk» er som et lyst skogens evangelium. Det er nettopp slik en virkelig naturelsker føler det når han går ute i en vakker natur, her har forfatteren uttrykt det som mange rent ubevisst føler når de er ute i skog og mark:

«For at blive klar over skovens væsen må man vandre mellem skovens træer. Ikke en vandring ad de fortrampede stier og veje, ikke hvilen på skovsvinets moseplet med skår og dåser — udtryk for hin hellige naturglæde, der trives bedst til akkompagnement af klirrende flasker og raslende madpapir og en rumlende fyldt mave. Nej, vandringen i skoven er en vandring med kærlighed — mod kærlighed. Hjertet er med både i glæde og sorg, det er endda med i *den* stille glæde, der er lykke. Lykken — uden at man fundrer over, hvad lykke er.

*) I 1955 utgav han: «Løst og fast om træ og knast».

Øyet fryder sig umiddelbart og ustandseligt alene ved at se og leve med. De små ting, de himmelstormende giganter, dybdernes og farvernes nuanser, forskelligheder i form, bark, blade og vækst. Øie og sind fryder sig over bølgende og vajende toppe, og man fatter med hjertet, — medens man griber sig i med sin forstand næppe at kunne forstå de jordbundne trælegemers livsdans mod lys og luft — mod liv. Hvis man evner blot et øjeblik at glemme sin navlebeskuelse, kan træerne rive een med sig i himmelflukten.»

I små avsnitt karakteriseres så hvert treslag — med den samme kjærlighet og med den samme glede over alt som vokser og trives. Under lesningen måtte jeg rett som det var tenke snart på Haakon Lie's skildringer av trær og skog, snart på skoginspektør Kaurins beste små epistler.

De mange gode tildels helt utmerkede og stemningsfulle illustrasjoner slutter seg tiltalende til teksten.

Den levande skogen — under redaksjon av BERTIL HAGLUND. P. A. Norstedt & Söners Förlag, utgitt i samarbeide med Skid- och Friluftsrådet. Stockholm 1955. Illustr. 206 sider, sv. kr. 14,50.

Boken er skrevet for alle dem som gjerne vil vite litt om hele det kompleks som vi kan sammenfatte i begrepet skogsamfunnet. Altså ikke bare trærne, men vegetasjonen på marken, det rike dyrelivet, dels småkrypene på og i marken, dels det større springende og flagrende. Boken er også skrevet for at alle de mange og stadig økende skarer som tyr ut i skog og mark i sin fritid kan lære å bruke sine sanser til å fornemme skogens mangfoldighet: «Skogens ansikt skifter alltid — marken og vannet og vinden ger varje bestand, varje grupp, varje enskilt träd dess eget särpräglade ansikte.» . . . «Man trötnar

aldrig på att gå i skogen. Fjället och havet kan bjuda på vildare, vågsammare linjer och på den fria horisont som många älskar så hett och lidelsefullt under någon kort, lycklig fritidsmånad. Men i skogen vandrar man hela året. Den är alltid tillgänglig, det finns inte så dåligt väder, att inte en skogspromenad är motiverad och kan ge utbytte. Skogen har heller inte någon spesiell säsong, då den är särskilt spännande och tillgänglig och då alla rusar dit. Varje årstid har sitt egenvärde. Vet man vad man skal finna och var man skall söka efter det, är det alltid rätt årstid.»

Og boken hjälper en til å vite hva man kan finne og hvor dette er å finne.

Innholdet er delt i hovedkapitler: «Vad växer i skogen?» med omtale av trærne og buskene, «Klimat och mark i skogen,» — «Skogens historia» — «Sveriges skogsvegetation» — «Skogens fyrfotadjur» — «Fågellivet» — «Spår och spårtecken» — «Skogen och skogsbruket» — «Hyfs och förordningar» — og så til slutt «Eld i skogen.»

Kapitlene er rikt illustrert med gode fotografier og tegninger.

Boken har et lite og hendig format.

T. K.



Fredningsvedtak 1954 og 1955.

Kirke- og Undervisningsdepartementet har vedtatt følgende fredninger:

1954.

26. mars: Fuglelivet i et nærmere bestemt område langs Andelven, med bielver Nessa og Risa, Eidsvoll herred, Akershus. (Jevnfør kgl. res. av 3. mai 1935 om fredning av fuglelivet langs Vorma mellom Minnesund i Eidsvoll og Svanfossen i Nes).

2. april: Tilleggsbestemmelse til kgl. res. av 9. mars 1951 om fredning av skogen, plantelivet, dyre- og fuglelivet på gården Rød, gr. no. 1, br. n. 4—7, tilhørende forfatteren Alf Larsen, Tjøme, Vestfold.

8. mai: Et eiketre på eiendommen Gunnestad, gr. no. 22, br. no. 2 i Sande herred, Vestfold, tilhørende gårdbruker Einar Gunnestad.

21. mai: 3 furutrær og et eiketre på eiendommen Sjuve, gr. no. 158, br. no. 1 i Ramnes, Vestfold, tilhørende gårdbruker Hans Sjuve.

26. juni: Et eiketre og to furuer på eiendommen Ask gods, Ask på Ringerike, tilhørende godseier Axel Løvenskiold.

27. august: Fuglelivet langs Tyrifjorden med strandkanter og evjer fra en nordlig begrensning linjen øst/vest Furetang-Jarentangen og til en nedre sydlig begrensning broen ved Geithus, Buskerud.

27. august. Totalfredning av et område på ca. 1 500 dekar omkring Buvasselvens øvre løp i Vassfaret og omfattende fjellkollen Bringen, Buskerud.

22. oktober: Fredningsvedtaket for fuglelivet i et område ved Heddalsvatnet i Telemark, gjort i kgl. res. av 3. mai 1946 gis fortsatt gyldighet i 5 år, og fredningen blir utvidet til Skjelrudtjønna, Bekkhustjønna og Prestegårdstjønna.

Opphevet fredning. Den ved departementets beslutning av 13. oktober 1954 foretatte fredning av have og to almetrær tilhørende Yris hotel, Nordfjordeid, Sogn og Fjordane, er opphevet ved beslutning av 5. april 1953.

1955.

24. mars: Et eiketre på eiendommen Solvikveien 17, Blommenholm, gr. no. 11, br. no. 131, 145 og 148 i Bærum, Akershus, tilhørende frøken Gudrun Østbye.

24. mars: Et stort eiketre på eiendommen Gloppen, gr. nr. 71, br. no. 1, i Fitjar, Hordaland, tilhørende gårdbruker Kr. Gloppen.

23. juni: 26 bjerker og 1 lønn på Kongshaug, gr. no. 142, br. no. 3, Modum, Buskerud, tilhørende Modum kommune.

2. juli: To store eiketrær på gården Fuglevik, gr. no. 39, br. no. 1, i Kråkerøy, Østfold, tilhørende Jenny Fuglevik.

30. august: To store eiketrær på gården Eide, gr. no. 8, br. no. 1, på Ombo, Sjernarøy herred, Rogaland, eier gårdbruker Jacob Østebø.

7. november: To bjerketrær på Lillebø, gr. no. 14, br. no. 2, i Sande, Sunn-Møre, tilhørende Sigrid Lillebø.



Misteltenen er fredet.

Henimot jul 1954 kunne man i lokalavisene i Vestfold lese at en mann helt ulovlig hadde felt en stor lind ved Horten for å få tak i et par kvaster med mistelten. Det er trist at slikt skal kunne skje. Misteltenen er jo en av landets meget sjeldne planter, en interessant snylter, som vokser på flere arter løvtær — hovedsakelig i Vestfold.

Da den nye Naturvernloven var et faktum, ble arbeidet for å få all mistelten i landet fredet tatt opp igjen, og ved Kronprinsregentens resolusjon av 13. januar 1956 er det bestemt: «I henhold til Lov om Naturvern av 1. desember 1954, § 1, første ledd, fredes misteltenen over hele Norge mot ødeleggelse av enhver art.» Så får vi da håpe at den heretter får være i fred.

Statsbevilgning.

Til vitenskapelige, litterære og kulturelle formål er på statsbudsjettet for 1956—57 oppført ialt 1 250 000 kr. Av denne foreslåtte bevilgning er til Landsforbundet for Naturvern i Norge oppført 5 000 kr. og til Naturvernrådet til dets virksomhet 3 000 kr.

Dette er altfor beskjedne beløp!

Det er på tide at Naturvernforeningene og ikke minst det nye Naturvernråd gjør både almenheten og våre myndigheter forståelig, at der må ganske andre beløp til, hvis man skal kunne gjøre noe effektivt for å verne norsk natur.

Vi må ikke verdsette Norges natur så lavt!



NATURVERN-RÅDET

§ 6 i Lov om naturvern av 1. desember 1954 lyder:

«Det skal opprettes et naturvernråd til å bistå myndighetene ved gjennomføringen av denne lov. Rådet skal ha en formann og så mange medlemmer som Kongen bestemmer. Formannen og medlemmene med personlige varamenn oppnevnes av Kongen for 3 år. Minst 2 av de som oppnevnes bør ha naturvitenskapelig utdanning. — Kongen kan gi nærmere regler om rådets organisasjon og virksomhet, herunder om godtgjørelse til formannen og medlemmene.»

I statsråd den 30. juni 1955 ble rådets medlemmer, og i statsråd 24. februar 1956 varamennene oppnevnt — alle med en funksjonstid til og med 30. juni 1958. (i fortegnelsen her er varamennenes navn satt i parentes.) Formann: Den til enhver tid fungerende formann i Landsforbundet for Naturvern i Norge (skoginspektør *Kristen Krogh*, Mosjøen), konservator dr. *Yngvar Hagen*, zoolog, (fiskeribiolog *Sven Sømme*), professor i botanikk *Ove Arbo Høeg* (konservator i botanikk *Olav Gjærrevoll*, Trondheim), professor i geografi *Fridtjof Isachsen* (direktør ved Norges geologiske undersøkelser *Sven Fjøn*) skogdirektør *Alf Langsæter* (direktør i skogdirektoratet *Ø. Brandt Kjelsen*), fylkeslandbrukssjef *Kristian Aasmundstad*, Gjøvik (landbrukskonsulent *R. D. Tønnesson*, Bærum).

Naturvernrådet hadde sitt første møte i Oslo den 14. november under ledelse av formannen professor dr. *Hjalmar Broch*.

Ved Landsmøtet for naturvern, som ble holdt 26. januar 1956 trakk professor Broch

seg tilbake som formann for Landsforbundet. Som ny formann ble valgt kontorsjef *Thv. Kierulf*, som deretter i statsråd er oppnevnt til formann for Naturvernrådet.

Hvad rådets arbeidsoppgaver angår, har Stortingets kirke- og undervisningskomité, som forberedte Lov om Naturvern for Stortinget, uttalt at «Naturvernrådet får en vid arbeidsoppgave. Alle tiltak som virker skjemmende i naturen må søkes unngått. I vårt land med reguleringer av vassdrag, kraftgater etc. foregår der stadig drastiske inngrep i naturen. Ved slike arbeider må man i den utstrekning det er mulig, ta estetiske hensyn. Det må være en plikt å ta vare på områder vi ennå har av uberørt natur, og komitéen forutsetter at det bør være en nærliggende og verdifull oppgave for naturvernrådet selv å være initiativtager når det gjelder fredning av mindre og større områder p. g. a. disses egenart eller naturskjønnhet.»

Komitéen har, som det skjønnes, atskillige forventninger til rådets virksomhet, og det er da helt rimelig at «Komitéen går ut fra at administrasjonen, som skal gi nærmere regler for rådets organisasjon og virksomhet tar opp til overveielse å knytte en fast inspektørstilling til rådet».

Skal rådet kunne bli det komitéen øyensynlig venter at det skal bli, og som det også bør og må bli, må der naturlig nok skaffes det virkemidler både i form av assistanse og økonomisk støtte.

Når rådet har virket en tid, vil man få noe erfaring for hvorledes og i hvilken grad denne assistansen og støtten bør gis. Inntil videre vil rådet få endel sekretærhjelp fra Kirke- og Undervisningsdepartementet.

LANDSFORBUNDET FOR NATURVERN I NORGE

holdt landsmøte i Oslo 26. januar 1956.

Landsforbundets formann, professor Hj. Broch ledet møtet. Innledningsvis redegjorde han for hvorfor det er så nødvendig at Landsforbundet og kretsforeningene driver sitt arbeid for å verne naturen. De skal bl. a. støtte opp om, stimulere og hjelpe Naturvernrådet i dets arbeide, og særlig skal de legge vekt på den opplysende og propaganderende virksomheten. Det er kretsforeningene som hver i sine distrikter har de beste forutsetninger for å gjøre naturvernsaken kjent og til å få almenheten med. Dette blir mer og mer nødvendig for hvert år som går. Kretsforeningene må gå mere aktivt inn for saken enn hittil, hvis det skal lykkes å bevare Norges natur så vakker og rik som forholdene måtte tillate.

Det blev under møtet fremholdt at den offentlige administrasjon i sine disposisjoner som berører naturen ikke må ta ensidige rent økonomiske hensyn. Som i andre siviliserte land plikter det offentlige også i Norge å ta hensyn til andre sider ved naturens betydning for befolkningens liv. Naturvernloven, Strandloven og den bebudede Friluftsløvslov er skritt i den riktige retning, men også under det daglige arbeide må det offentlige og dets funksjonærer være oppmerksom på dette; det gjelder ikke minst statens forvaltende skogpersonale.

Formannen omtalte endel av de viktigste forhold, som naturvernforeningene må være oppmerksom på og eventuelt gripe aktivt inn likeoverfor, til fordel for Norges natur:

1. Den overhåndtagende vassdragsutbygging. Man må i tide få fredet endel vassdrag, spesielt vakre fosser.
2. Fredning av forskjelligartede myrer.
3. Veiingeniørene må inngis forståelsen av at der ved bygging av veier ikke bare må tas ensidige hensyn til ønsket om den absolutt beneste vei. Den omgivende natur må ikke unødig ofres på fartens alter.
4. Reiselivsforeningenes arbeide for flere veier, taubaner, hoteller o. l. må søkes holdt innen rimelige grenser, så naturen ikke unødig skjemmes av skrikende hoteller, kabelbaner og sportsanlegg.
5. Det må arbeides for opprettelse av helst større fredede områder og for å få bevart typiske skogsamfunn i de forskjellige landsdeler.
6. Som grunnlag for det hele er det nødvendig med mere opplysning og propaganda. Spørsmålet om et tidsskrift, gjerne i form av et kvartalskrift, som tidligere foreslått, må søkes realisert.

Formannen refererte regnskapene for de siste 3 år. Det er meget beskjedne tall disse fremviser. Det må arbeides for større inntekter, så man kan få større slagkraft. Han foreslo en forhøyelse av kretsforeningenes kontingent til Landsforbundet, den er altfor liten. Det blev opplyst at kontingenten i Østlandske naturvernforening for 3 år siden blev øket fra 4 og 40 kr. for henholdsvis årlig betalende og livsvarige medlemmer til

10 og 100 kr., og at tilgangen på nye medlemmer tiltross herfor endog var øket etter forhøyelsen. Resultatet blev en enstemmig beslutning om å øke kretsforeningenes kontingent til landsforbundet til 2 kr. årlig for årlig betalende og 5 kr. for hvert nytt livsvarig medlem. Forhøyelsen skal gjelde fra og med 1956.

Det blev sterkt fremhevet ønskeligheten av å få opprettet en fast stilling tilknyttet Naturvernrådet slik som forutsatt av Stortingets kirke- og undervisningskomité i dens innstilling om naturvernloven. Uten en lønnet, helst naturfagutdannet funksjonær er det ikke mulig å få virksomheten så aktiv og fruktbar som en så stor og viktig sak krever.

Et forhold som også blev brakt på bane var det meget uheldige, at slik som jaktlovens bestemmelse nu er kan foruten det offentlige også fylkesting og kommunestyre sette opp skuddpremie på dyrearter som de mener er «skadelige». Dette er en sak som bare må henhøre under det offentlige. Landsforbundet

bør henvende seg til Naturvernrådet herom, så man kan få en lovbestemmelse som fastslår at skuddpremie bare må settes opp av eller iallfall godkjennes av det offentlige.

Det må også sørges for et mere effektivt oppsyn med at jaktlovens fredningsbestemmelser blir overholdt. Bestemmelsene blir ikke respektert. Landsforbundet skal henstille til Viltstyret å sørge for et effektivt oppsyn.

Man kom også inn på spørsmålet om den fremtidige stilling av og eventuelle regler for Njardarheim Veidemark og Sognli i Sør-Trøndelag.

Til slutt blev foretatt valg. Professor Broch, som har vært formann i Landsforbundet siden 1951, uttalte bestemt ønsket om å slutte. Som ny formann blev valgt forstkandidat Kierulf.

§ 4 i Landsforbundets lover sier at det skal ledes av et forbundsstyre på 3 personer. Til sammen med formannen å danne dette blev valgt professorene Ove Arbo Høeg og Fridtjof Isachsen.

REGNSKAP FOR 1953

Inntekter:

Beholdning i Creditbanken 1/1-53	kr. 2 816,87	
—»— i Kreditkassen 1/1-53	» 2 581,82	
—»— i kontanter 1/1 53	» 383,56	
		kr. 5 782,25

Renter:

Creditbanken	» 87,65	
Kreditkassen	» 38,71	
Bergens Privatbank	» 200,00	
		» 326,36
Statsbidrag 1953/54		» 5 000,00

Medlemskontingent:

Agder 1949—51	kr. 162,00	
Østlandske 1952	» 103,25	
Rogaland 1952	» 103,50	
		» 368,75
Østlandske: bidrag til årsskrift 1951/52		» 1 500,00
Gave fra fru Maren Stamsø Knutsen		» 10 000,00
Annonseinntekt		» 120,00

Overføres kr. 23 097,36

Overført kr. 23 097,36

Utgifter:

Porto	kr.	21,75
Sertrykk av årsskriftet	»	253,50
Kontorhjelp	»	460,00
Kontingent I. U. P. N.	»	361,50
Diverse	»	22,92

Balanse, beholdning:

I Creditbanken pr. 1/1-54	kr.	8 892,77
I Kreditkassen » 1/1-54	»	2 620,53
I Bergens Privatbank 1/1-54	»	10 200,00 *)
I kassen	»	264,39
		<u>» 21 977,69</u>

*) Fru Maren Stamsø Knutsens gave.

kr. 23 097,36 kr. 23 097,36

1954. Januar 1. Saldo kr. 21 977,69

Revidert:

SIGRID SKJØNSBERG,
statsaut. revisor.

HJALMAR BROCH.

REGNSKAP FOR 1954

Inntekter:

Beholdning i Creditbanken 1/1-54	kr.	8 892,77
—» i Kreditkassen 1/1-54	»	2 620,53
—» i Bergens Privatbank 1/1-54	»	10 200,00
—» i kontanter	»	264,39
		<u>kr. 21 977,69</u>

Renter:

Creditbanken	kr.	122,65
Kreditkassen	»	39,30
Bergens Privabank	»	204,00
		<u>» 365,95</u>

Statsbidrag 1954/55 » 5 000,00

Medlemskontingent:

Rogaland t. o. m. 1953	kr.	182,00
Sør-Varanger t. o. m. 1954	»	85,00
Agder 1952	»	58,00
Østlandske 1953	»	86,00
		<u>» 411,00</u>

Annonseinntekt » 870,00

Andre inntekter » 120,45

Utgifter:

Trykning av årsskrift 1952/53 kr. 6 675,00

Utgifter vedk. Thv. Kierulfs reise til Stockholm for deltagelse i Svenska

Naturskyddsföreningens konferanse » 281,38

Overføres kr. 28 745,09 kr. 6 956,38

Overført kr. 28 745,09 kr. 6 956,38

Balanse, beholdning:

I Creditbanken pr. 1/1-55	kr. 3 460,49
I Kreditkassen » 1/1-55	» 2 659,83
I Bergens Privatbank pr. 1/1-55	» 10 404,00*)
Uhevet statsbidrag pr. 1/1-55	» 5 000,00
I kassen pr. 1/1-55	» 264,39

» 21 788,71

*) Fru Maren Stamsø Knutsens gave.

kr. 28 745,09 kr. 28 745,09

1955. Januar 1. Saldo kr. 21 788,71

Revidert:

SIGRID SKJØNSBERG,
statsaut. revisor.

HJALMAR BROCH.

REGNSKAP FOR 1955

Inntekter:

Beholdning 1/1-55:

i Creditbanken	kr. 3 460,49
i Kreditkassen	» 2 659,83
i Bergens Privatbank	» 10 404,00
Uhevet statsbidrag	» 5 000,00
i kassen	» 264,39

kr. 21 788,71

Renter:

Creditbanken	kr. 155,64
Kreditkassen	» 63,07
Bergens Privatbank	» 299,12

» 517,83

Annonseinntekt » 600,00

Statsbidrag 1955/56 » 5 000,00

Medlemskontingent:

Østlandske Kretsforening for 1954	kr. 132,80
— » — » 1955	» 306,25
Vestlandske Kretsforening 1943—55	» 864,00

» 1 303,05

Utgifter:

Kontingent 1954 og 1955 i International Union for the Protection of Nature \$ 100.- kr. 723,50

Kontingent 1946—55 i International Committee for Bird Preservation £ 20.- » 406,40

kr. 1 129,90

Balanse, beholdning:

i Creditbanken pr. 1/1-56	kr. 7 619,03
i Kreditkassen » 1/1-56	» 2 722,90
i Bergens Privatbank: Fru Maren Stamsø Knutsens gave pr. 1/1-56	» 10 703,12

Overføres kr. 21 045,05 kr. 29 209,59 kr. 1 129,90

	Overført	kr. 21 045,05	kr. 29 209,59	kr. 1 129,90
Uhevet statsbidrag	»	5 000,00		
Andre utestående fordringer	»	1 770,25		
i kassen	»	264,39		
				» 28 079,69
			kr. 29 209,59	kr. 29 209,59

1956. Januar 1. Saldo kr. 28 079,69

Revidert:

SIGRID SKJØNSBERG,
statsaut. revisor.

HJALMAR BROCH.



KRETSFORENINGENES ÅRSBERETNINGER OG REGNSKAPSEKSTRAKTER FOR 1955

Østlandske Naturvernforening.

ÅRSBERETNING

Styret har i året bestått av professor Ove Arbo Høeg, førstebibliotekar Peter Kleppa, dr. philos. H. L. Løvenskiold, journalist Asbjørn Omberg og forstkandidat Thv. Kierulf med sistnevnte som formann og Løvenskiold som nestformann.

Av saker som styret har behandlet kan nevnes:

Forandring av *kretsforeningens lover*.

Fredning av *fuglelivet i Midtsjøvannet i Ski*, Akershus. Fredningsforslaget, som var innsendt av Viltstellforeningen i Ski, er med anbefaling oversendt Landsforbundet for Naturvern, som igjen la det frem for Naturvernrådet i dets konstituerende møte i november. Her blev det besluttet at forslaget skal forelegges Viltstyret til uttalelse.

Det har vært arbeidet videre med forslaget om et større *viltreservat* med et sentralt mindre totalfredet område fra *Skrim* og sydover; samlet areal ca. 25 000 dekar.

Efter forslag fra Høeg og Kierulf blev det i april holdt et møte i Oslo for å diskutere spørsmålet om *fredning av myrer* og myrtyper. [Se nærmere side 25.]

Foranlediget ved en henvendelse fra generaldirektør Fredrik Vogt i Vassdragsvesenet har foreningens formann sammen med landsforbundets formann, professor Broch og professor Isachsen hatt et møte med 3 representanter fra Turistforeningen for å diskutere det spørsmål som direktør Vogt ønsket utredet, nemlig hvilke *fosser* og *vassdrag* man bør ta sikte på å få bevart for ettertiden. Landsforbundet og Turistforeningen har deretter henvendt seg til sine tilsluttede kretsforeninger for å få forslag. Henvendelsen er av styret i Østlandske Naturvernforening sendt til alle fylkes- og herredsskogfunksjonærer på Østlandet.

I anledning av at *riksvei 40* — Den sørlandske hovedvei — ved Larvik er planlagt

ført frem i kanten av *Bøkeskogen*, har Høeg og Kierulf i marken sett på de to alternativer, som det kan være tale om, det ene på sydøstsiden, det annet på vestsiden av skogen. Styret har senere diskutert saken. Man fant det vanskelig å foreslå noe annet alternativ enn den av veichefen i Vestfold foretrukne tracé på nordvestsiden av *Bøkeskogen* frem til utløpet av Farris, skjønt det fra naturvernssynspunkt er meget å beklage at det vakre partiet mellom skogen og Fritzøe-kilen på denne måten skal bli skjemet.

Hovedøen. Som følge av de inntrykk man fikk under befaringen våren 1954 fikk styret arrangert en befaring den 16. juni av de fredede områder. I befaringen deltok bygartner Flod og avdelingsgartner Kristensen fra Oslo Parkvesen, bestyrer Hj. Larsen fra Bade- og Friluftsutvalget og 4 representanter for Naturvernforeningen. Man diskuterte hvorledes de fredede områdene bør behandles. De retningslinjer som foreningens styre derefter utarbeidet i samråd med professor Nordhagen blev senere tiltrådt såvel av Bygartneren som av Park- og Friluftsutvalget. (Retningslinjene er tatt inn i årsskriftet for 1954.)

Styret har fortsatt arbeidet med spørsmålet om fredning av *sjøfuglene* i indre og ytre Oslo-fjorden.

Krokkleven. Det er ikke ennå tatt noen bestemmelse om konsesjonsandragendet om kabelbane i Krokkleven. Riksantikvaren har imidlertid sendt inn til Kirkedepartementet forslag om fredning av Kleven.

Det blev i den anledning i høst foretatt en ny befaring med veisjefen i Buskerud, riksantikvaren, ordføreren i Hole og representanter fra departementet. Naturvernforeningen var ikke anmodet om å være tilstede.

Styret arrangerte den 11. september en *utferd til Klevstuen* for foreningens medlemmer. Fremmøtet var meget godt, ialt var ca.

40 med. [Se beretning om utferden neste side.]

Det sentrale *Jotunheimen*. Etter anmodning av Landsforbundet har styret uttalt seg om en eventuell fredning av det sentrale Jotunheimen. Styret vedtok å slutte seg til det forslag som i 1938 var sendt Regjeringen av Landsforbundet for Naturfredning og Turistforeningen — bare med en mindre avvikelse m. h. t. de foreslåtte fredningsbestemmelser, nemlig om de ubetydelige forekomster av bjerkekratt.

Kommunene og naturvernet. Det blev sist i oktober sendt skrivelse til alle ordførerne i de 7 østlandsfylker, ialt vel 200 — med anmodning om å ta opp spørsmålet om naturfredning i formannskap og herredsstyre. Sammen med brevet blev sendt en brosjyre om naturfredning i Norge. Hensikten var først og fremst å gjøre naturfredningstanken og det arbeide som utføres, kjent utover i bygdene, men også å forsøke å få kommunene som medlemmer av foreningen. Innen årets utgang var det kommet svar fra 25 kommuner, og derav meldte 13 seg som medlemmer. Da den årlige kontingenten for organisasjoner og institusjoner på generalforsamlingen i april var satt til minst det 5-dobbelte av den personlige årskontingent, vil en god tilslutning fra kommunene hjelpe bra på foreningens økonomi.

Efter anmodning av Oslofjordens Friluftsråd har professor Høeg og foreningens formann vært i *Brunlanes*, hvor Friluftsrådet er interessert i å få et *friluftsområde* fra det arkeologisk fredede Mølen i vest og østover i retning av Nevlunghavn. Det er her en egenartet og vakker natur og en særpreget vegetasjon, som det vil ha stor betydning å få bevart mot utparsellering og hyttebygging. Naturvernforeningen har da også støttet Friluftsrådet med en uttalelse om at arealet bør bevares som det nu ligger.

Vassfaret. Det har fortsatt vært arbeidet med denne saken, den vil nu bli forelagt Naturvernrådet.

Brosjyrer. I arbeidet med å spre forståelse og interesse for naturvernarbeidet er det nødvendig å ha pene, illustrerte brosjyrer til utsendelse. Da det nu ikke er flere igjen av de to man har hatt, nemlig «Vern norsk natur» og K. G. Gleditsch: «Naturfredning» — er det påkrevet å få laget en ny. Styret har tatt dette arbeidet opp.

Årsskrift for Naturvern 1954 blev dessverre av flere årsaker meget forsinket; det blev sendt ut til medlemmene før jul. Det er også sendt Osloavisene med anmodning om å omtale det — og naturvernsaken i sin alminnelighet.

Medlemmer. H.r.advokat Anton Heyerdahl er foreningens æresmedlem. Ved årets

utgang hadde foreningen 191 livsvarige og 165 årlig betalende medlemmer, ialt 356, en fremgang i året på 9 livsvarige og 30 årlig betalende, hvorav 13 kommuner.

Oslo i februar 1956.

Thv. Kierulf. H. L. Løvenskiold.

Ove Arbo Høeg.

Peter Kleppa. Asbjørn Omberg.

Livsvarige medlemmer innmeldt i 1955.

Borchsenius, Chr., o.r.sakfører, Oslo,
Dalene, Halvor, fylkesskogchef, Halden,
Høegh, Carl, dr., Snarøen,
Qvale, Erling, rettspresident, Åsgårdstrand,
Qvale, Finn Chr., ingeniør, Abildsø,
Reisæter, Oddvin, dendrolog, Vollebekk,
Stang, Thomas, godseier, Oslo,
Tenvig, Fridtjof, skibsmegler, Snekkestad pr.
Holmestrand,
Voksenkollen Vel, Voksenkollen.

UTFERD TIL KROKKLEVEN

Krokkleven har vært i søkelyset noen år, særlig forårsaket ved et andragende til myndighetene om konsesjon på bygging og drift av en kabelbane opp gjennom selve kleven. Det var derfor naturlig at styret i Østlandske Naturvernforening i høst innbød foreningens medlemmer til en tur dit.

Dagen blev fastsatt til søndag 11. september med fremmøte på Klevstuen kl. 13. Det blev overlatt til hver især å velge den adkomst som de ønsket, idet styret nevnte 3 alternativer: Enten med buss til Jonsrud i Lommedalen og derfra ad den gamle Ringesveien over Krokkleven — eller med buss til Sollihøgda og så derfra skauleies nordover til Klevstuen — eller også, som det makelig-

ste alternativ, med buss til Sundvollen og enten pr. apostlenes hester opp kleven eller med stolheisen tilværs til Klevstuen.

Dagen var ikke nettopp strålende, men godt vær var det da, og for oss som gikk over Krokkleven blev det en herlig tur på ca. 3½ timer. De tidligere beryktede Jonsrud-bakkene er jo en påkjønning til å begynne med, men kommet opp er veien bare en fornøielse — den ligger der som i «gamle dager» — men nu med gress og mose langs kantene og med busker og trær på vandring inn over veigrøftene. En fredelig vei hvor man bare møter en og annen skogskar eller kanskje også en bykar, som søker stillhet og ro efter ukens arbeide inne i en larmende by. Enkelte ste-

der innbyr utsynet sydover til å sette sig ned og nyte den vakre naturen. Skogåser hvor en vender sig. Isidalen skjærer sig på skrå nedover mot Kjaglia og Bjørumsagen nede ved den nye Ringeriksveien. — Omtrent på veiens høieste passerer Midtskogen, en vakkert beliggende gård langt inne på skogen.

Da de fremmøtte efter hvert samlet sig i «gamlestuen» på Klevstuen, blev det ganske trangt, det blev tilslutt ikke plass til flere stoler — som deltagerne måtte ta med sig inn fra spisestuen ved siden av. Da formannen ønsket vel møtt, var det vel 40 som var kommet tilsete — gamle og unge.

Vi fikk først høre magister Bernt Lange fortelle om den gamle Ringeriksveiens historie og om høitstående personers strabadsjose kjøreturer opp og ned de fæle bakkene. Det blev et fengslende og meget interessant kåseri, som gjorde sig ekstra godt i den gamle lavloftede stuen. (Se artikkelen side 12.)

Derefter fortalte skogchef Ove Lange om Krokskogen, om de forskjellige eindommene, om eierskifter m. m. m.; han kom også inn på de ofte besynderlige navn man møter her, og hvorav mange skriver sig fra finnetiden. Lange kunne selvsagt ikke unngå i en forsamling av naturvenner å nevne de foresatte planer om en stor bred bilvei over skogen: Kjemp mot planene om en autostrada gjennom Nordmarken, sa han, en slik plan er noe tøv. Vi biler fra Hønefoss til Oslo på 50 minutter. Vi vilde spare kanskje 10 minutter ved å skjære Nordmarken istykker. Hvis folk har det så travelt med å komme til Oslo, får de ta fly. En autostrada gjennom Krokskogen og Nordmarken vil ødelegge vår største naturherlighet i nærheten av hovedstaden.

Begge foredragene blev påhørt med den største interesse, så først da man igjen kom ut på tunet, merket man at det nok var blitt



Det er fred over den idylliske veien over Krokskogen.

svært varmt i stuen — og at det ikke var meget luft igjen.

Styret hadde vært så heldig å få også foreningens tidligere formann professor Werner Werenskiold med, og han førte nu deltagerne bort til Kongens utsikt, hvor han på sin kjendte, ukonvensjonelle måte fortalte om Ringerikes og Krokskogens geologi, hvorledes det hele hadde dannet sig i tidenes morgen. Selv om det tilslutt kom noen regndråper, blev dette en vellykket avslutning på utferden.

Forhåpentlig husket iallfall noen, da de gikk nedover den lange, bratte og trange kleven ned til Sundvollen å tenke sig inn i hvorledes den vilde ta sig ut, hvis det blev bygget en «fløibane» opp til Klevstuen. Nu



OSLBERG - FOT.

Ved Kongens utsikt. Professor Werenskiöld forteller.

har imidlertid Riksantikvaren sendt inn forslag om å frede den gamle historiske veien — i henhold til Lov av 13. juli 1905 om Fortidsminnesmerkers bevaring. Man skulle derfor ha grunn til å tro at Kleven får ligge slik frem gjennom årene som den nu er.

T. K.

★

GENERALFORSAMLING

blev holdt 22. april i Oslo Håndverks- og Industriforenings lokaler.

Formannen ønsket velkommen og refererte derefter den på forhånd utsendte årsberetning. Efter endel diskusjon om forskjellige forhold, bl. a. om våre større rovdyr, blev beretningen enstemmig godkjent.

Formannen refererte så årsregnskapet. M. h. t. livsvarige medlemmers fond meddelte han, at det i mars -55 var tegnet obligasjoner i Statens nye 4 % lån for et beløp på 17 000 kr., og at dette beløp var betalt. Dermed var fondets bankinnskudd redusert til noen hundre kroner.

Regnskapet blev enstemmig vedtatt uten bemerkninger.

Det blev så foretatt valg på de i tur uttredende medlemmer av styret, nemlig Løvenskiöld og Kierulf; begge blev gjenvalgt; også varamennene professor Hygen, direktør Brandt Kjelsen og lektor Nybø blev gjenvalgt, likeså revisoren, frøken Skjøsberg.

Så blev styrets forslag til forandring av lovenes § 1 og 2 behandlet. § 1 lød tidligere: «Foreningens formål er å vekke og vedlikeholde sansen og interessen i det østfjellske Norge for å verne om landets natur og å lede arbeidet herfor innen dette område.»

Styret mener, at det viktigste ved foreningens virksomhet må være å gå aktivt inn for å verne naturen. Derfor hadde det foreslått denne ordlyd: «Foreningens formål er å verne om naturen i det østfjellske Norge og å vekke og vedlikeholde almenhetens interesse og sans for vårt lands natur.» Efter noen diskusjon ble forslaget enstemmig vedtatt.

§ 2 omhandler medlemskap og kontingent. Etter sin ordlyd forutsetter det medlemskap av *personer*; der var ikke noen særskilt kontingent for organisasjoner, institusjoner o. l., som jo til en viss grad er «stedseverende». Styret hadde derfor foreslått, at paragrafen gis et tillegg sålydende: «Organisasjoner, institusjoner o. l. kan bli medlemmer ved årlig å betale det 5-dobbelte av den årlige

kontingent.» Etter endel diskusjon blev dette vedtatt med tilføyelse av «minst» mellom «betale» og «det 5-dobbelte».

Professor Broch, landsforbundets formann, redegjorde derefter for den nye Lov om naturvern, og tilslutt fortalte dr. Løvenskiold om «Dyreliv og blomster på Spitsbergen» og illustrerte sitt kåseri med vakre farvelysbilder og farvefilm.

REGNSKAP FOR 1955

Inntekter:

Beholdning pr. 31/12 54 kr. 3 362,98

Innkommene kontingent:

Livsvarige	kr. 900,00	
Årsbetalende	» 1 228,00	
Kommuner	» 650,00	
		» 2 778,00

Bidrag:

«Vormafredningen»	kr. 100,00	
Andre bidrag	» 130,00	
		» 230,00

Renter:

Livsvarige medlemmers fond:		
Creditbanken, oppgjort konto	kr. 39,65	
—»—	» 22,86	
Norske statsobligasjoner	» 380,00	
		» 442,51
Oslo Sparebank, driften	kr. 26,37	
—»— Vassfare	» 4,28	
Kreditkassen: Sophus Aars' gave	» 49,45	
Creditbanken: «Den gamle Mester»	» 7,73	
		» 87,83

Utgifter:

Årsberetning og årsmøte	kr. 299,80	
Utsendelse av «Naturvern i Norge»	» 155,20	
Utferd	» 120,00	
Avisutklipp	» 149,90	
Film	» 29,50	
Henvendelse til kommunene	» 135,50	
Porto	» 268,70	
Papir, konvolutter	» 15,25	
Diverse	» 110,96	
		kr. 1 284,81
Overføres kr. 1 284,81		kr. 6 901,32

	Overført	kr. 1 284,81	kr. 6 901,32
Kontingent til Landsforbundet for 1955	»	306,25	
Innsatt Livsvarige medlemmers fond	»	1 342,51	
Balanse, beholdning	»	3 967,75	
		kr. 6 901,32	kr. 6 901,32

Beholdning pr. 31/12-55 er anbragt således:

Oslo Sparebank, Driften	kr. 1 602,75	
—»— Vassfarete	» 153,96	
Kreditkassen: Sophus Aars' gave	» 1 771,61	
Creditbanken: «Den gamle Mester»	» 333,75	
Kontant	» 105,68	
		kr. 3 967,75

Livsvarige medlemmers fond:

Beholdning pr. 1/1-55	kr. 19 030,35	
Tilvekst i 1955:		
9 nye medlemmer à 100 kr.	» 900,00	
Renter av obligasjoner og bankinnskudd	» 442,51	
		kr. 20 372,86

Verdiene er anbragt således:

Creditbanken 6 mndrs. oppsigelse	kr. 1 872,86	
Statsobligasjoner:		
2½ % 1946 pal.....	kr. 1 000,00	
3 % » »	» 500,00	
4 % 1955 »	» 17 000,00	
		» 18 500,00
		kr. 20 372,86

Oslo, 25. februar 1956.

Revidert:

SIGRID SKJØNSBERG,
statsaut. revisor.

THV. KIERULF.

Agder Naturvernforening.

ÅRSBERETNING FOR 1955

Virksomheten i 1955 har vært drevet som i foregående år.

Det er en gledelig økning i sjøfuglbestanden tross det uhyggelige oljesøllet langs kysten.

Foreningen arbeider med å få fredet endel øer og holmer i midtre del av Vest-Agder. Videre arbeides det med å få fredet den 17 mål store verdifulle park tilhørende Gimle gård i Oddernes herred i Vest-Agder. Parken ligger like ved Kristiansands nordøstre

bygrense. Fredning av parken er enstemmig anbefalt av Oddernes herredsstyre.

Hovedbygningen til Gimle gård er fredet tidligere.

Kristiansand, den 17. mars 1956.

Alfred Arntzen,
formann.

Arne Arnesen,
sekretær.

REGNSKAP FOR 1953

Inntekter:		Utgifter:	
Beholdning fra forrige år	kr. 735,28	Porto, herunder utgifter ved utsendelse av Landsforbundets årsskrift	kr. 102,90
Kontingent	» 219,00	Kontingent til Landsforbundet	» 52,00
		Blomster	» 15,00
		Beholdning	» 784,38
	kr. 954,28		kr. 954,28

Kristiansand den 31. desember 1953
15. februar 1954

ARNE ARNESEN,
kasserer.

Revidert: T. EVENSEN.

REGNSKAP FOR 1954

Inntekter:		Utgifter:	
Beholdning fra forrige år	kr. 784,38	Kontingent til Landsforbundet	kr. 52,00
Kontingent	» 219,00	Porto	» 6,75
		Beholdning	» 944,63
	kr. 1 003,38		kr. 1 003,38

Kristiansand den 31. desember 1954
28. februar 1955

ARNE ARNESEN,
kasserer.

Revidert: T. EVENSEN.

Rogaland Naturvern.

ARSBERETNING FOR 1955

Som det gikk fram av årsmeldinga for 1954, håpet Rogaland Naturvern at alle de til Departementet innsendte søknader om fredlysning av fuglelivet på forskjellige steder i Rogaland, skulle vært ordnet i løpet av 1955. Imidlertid er det fra Landsforbundet blitt opplyst at samtlige saker vil bli behandlet av det nylig nedsatte Naturvernråd, der Landsforbundets formann, kontorsjef Thv. Kierulf også er formann.

Det er gledelig ikke bare for Rogaland Naturvern, men også for byens befolkning at det nå er gått i orden med en foreløbig privat fredlysning av alt fugleliv ved Store Stokkavatn i Madla og Hetland herreder. Fredlysinga ble kunngjort i dagspressa, og har etter det oppsitterne meddeler, virket meget bra. Foruten at Stavanger kommune har fredlyst sine eiendommer, har samtlige 23 grunneiere skrevet under fredningsvedtaket.

Styret vil rette en særlig takk til fru Kirsten Flatabø, Tasta, for alt det arbeide hun har hatt med å oppsøke samtlige oppsittere rundt Stokkavatnet. Vår forening vil atter gjøre et forsøk på også å få Litle Stokkavatn inn under fredninga. Vi arbeidet for noen år siden med dette, men den gang var ikke alle grunneierne villige til å gå med på fredning.

Fra Kåre Bergene kom det en henvendelse om å få fredlyst alt fugleliv ved Eivindsholtjernet i Time herred. Formannen tok en tur dit ned og så på forholdene. Foruten selve tjernet har grunneierne også fredlyst sine eiendommer som ligger rundt tjernet.

Som tidligere nevnt har formannen arbeidet for å få fredlyst fuglene ved Grudavatnet i Klepp. Nå har samtlige grunneiere så nær som en, gått med på fredning etter lova om naturvern. Men vedkommende som foreløpig ikke ville skrive under på fredningsvedtaket, har overfor de andre oppsitterne erklært seg villig til ikke å gi noen tillatelse til jakt på selve vatnet. Etter hva det opplyses, fikk fuglene i Grudavatnet være i fred siste høst.

I siste årsmelding ble nevnt at formannen sammen med en botaniker ville foreta en befaringsreise av et urskogsområde nede i Åna-Sira. Sammen med lektor Peter Skjæveland reiste han dit ned en dag i juni og så på området. Men dessverre ble resultatet av befaringsreisen ikke så godt som en kunne ønske på grunn av været. Det satte inn med høljende regn og tett skodde som nesten hindret all utsikt. Derfor vil det bli foretatt en ny befaringsreise våren 1956. Da vil bl. a. heradskogmeister Martin Barkved bli med. Han har gått ivrig inn for at urskogen i Måldjupet må bli fredet. En fredning vil ikke bare være av interesse for naturvernet, men en vil der også kunne få et verdifullt felt når det gjelder studiet av skogens livsbetingelser i et område som ligger så nær havet.

Vårt i siste årsmelding nevnte forslag om fredning av 3 vandresteinene innenfor Stavanger bygrense, ble anbefalt av Stavanger formannskap. Dessuten ble den såkalte «Skrefsrud-stenen» på Storhaug tatt med i forslaget. Vi skal nå se om ikke også «Ørne-stenen» ved Ullandhaug kan bli fredet.

Nå da vi har fått et Naturvernråd vil atter spørsmålet om fredning av Gannsfjorden bli tatt opp, en sak som avdøde redaktør Christian Oftedal i «Stavanger Aftenblad» tok opp i samråd med Rogaland Naturvern.

Landsforbundet anmodet oss om å gi en uttalelse i anledning den nye lova om friluftslivet m. v. Styret fant at de av Landsforbundet anførte forslag om tilføyelser og endringer i lovutkastet fullt ut ivaretok naturvernets interesse. Det eneste styret bemerket var, at det innenfor fredede områder ikke burde være tillatt å holde f. eks. friluftsmøter og orienteringsløp, når dette kan virke forstyrrende på dyrelivet.

En skrivelse fra Landsforbundet vedrørende fredning av vassdrag og fosser er blitt behandlet av styret. Det ble vedtatt å slutte seg til den uttalelse som Stavanger Turistforening har gitt som svar på en liknende henvendelse fra Den Norske Turistforening.

På årsmøtet for 1954 ble det satt fram forslag om å be sløydlerne i Stavanger om å la skoleguttene lage rugekasser til småfuglene. Forslaget ble behandlet av overlærerkollegiet som ga det sin beste støtte og sendte det videre til sløydinspektøren.

Formannen har i årets løp sendt noe stoff om naturvern til dagspressen, bl. a. en artikkel der det påpekes det meningsløse i at folk som fanger ørn og andre rovfugler i de av loven forbudte fotsaker, skal figurere som «helter» og få sitt bilde inn i avisene. Dessuten har han holdt noen filmforedrag med naturvern som hovedtema.

Styret i 1955 har bestått av: A. Bernhoft-Osa, formann, Holger Holgersen, nestformann, Jon Andreassen, sekretær, Erling Torgersen, kasserer, Karoline Rullestad, styre-

medlem. Varamenn: Rasmus Bjorheim, Kornelius Meland og Yngvar Molaug. Revisorer: H. Gundersen og Erik Lunde.

REGNSKAP FOR 1954

Inntekter:		Utgifter:	
Kassabeholdning pr. 1. januar 1954 ..	kr. 254,70	Kontingent til Landsforbundet for 264	
Renter for 1954	» 0,71	medlemmer for 1953-54	kr. 182,00
Kontingent for 188 medlemmer à 3,00 »	564,00	+ Porto	» 1,20
—»— » 5 » à 5,00 »	25,00	Utgifter vedr. årsmøte	» 46,00
		Annonser	» 14,00
		Kjøring av årshæfter	» 3,00
		Utlagt frakt	» 2,20
		Inkassoprovisjon av kontingent	» 115,40
		Utlagt ved formannen	» 28,00
		Kassabeholdning i bank	» 452,61
	<u>kr. 844,41</u>		<u>kr. 844,41</u>

FORENINGENS NATURVERN FOND

Inntekter:		Utgifter:	
Beholdning pr. 1. januar 1954	kr. 9 724,88	Innestående i bank	kr. 9 919,36
Renter for 1954	» 194,48		
	<u>kr. 9 919,36</u>		<u>kr. 9 919,36</u>

A. BERNHOFT-OSA,
p. t. formann.

Revidert. Stavanger 10. 2. 1955.

H. GUNDERSEN, ERIK LUNDE,
revisorer.

ERLING TORGENSEN,
kasserer.

REGNSKAP FOR 1955

Inntekter:		Utgifter:	
Kassabeholdning pr. 1. januar 1955 ..	kr. 452,61	Annonser	kr. 16,80
Renter for 1955	» 9,20	Porto	» 6,00
Kontingent for 189 medlemmer à 3,00 »	567,00	Leie av lokale til årsmøte	» 20,00
—»— » 5 » à 5,00 »	25,00	Kjøring av årshæfter	» 9,60
		Utlagt ved formannen	» 74,60
		Inkassoprovisjon for kontingent	» 117,80
		Kontingent til Landsforbundet	» 96,50
		+ Porto	» 1,00
		Kassabeholdning	» 711,51
	<u>kr. 1 053,81</u>		<u>kr. 1 053,81</u>

FORENINGENS NATURVERN FOND

Beholdning pr. 1. januar 1955	kr. 9 919,36	Innsetende i bank	kr. 10 203,98
Renter for 1955	» 284,62		
	kr. 10 203,98		kr. 10 203,98

A. BERNHOFT-OSA,
p. t. formann.

Revidert. Stavanger i mars 1956.
H. GUNDERSEN, ERIK LUNDE,
revisorer.

ERLING TORGENSEN,
kasserer.

Vestlandske Naturvernforening.

ARSBERETNING FOR 1955

I beretningsåret har styret hatt følgende sammensetning:

Lektor A. Aksnes, konservator O. Daniel-
sen, herredsskogmester G. Jebsen (kasserer),
høyesterettsadvokat R. Langlo, konservator
J. F. Willgohs (formann).

Varamenn: Driftsbestyrer E. F. Lang-
myhr, konservator A. Løken, professor H.
Robak.

Som revisor har fungert lektor S. Hansen.
Foreningen har nu 66 medlemmer.

På styremøtet 8. februar blev bl. a. føl-
gende saker behandlet:

- 1) Landsforbundets forslag om tilføyelser til
eller endringer av utkast til lov om fri-
luftslivet m. v. (Avgitt av friluftskomi-
téen av 1950, i september 1954.)
- 2) Forslag om revisjon av foreningens lover
samt inspeksjonsreiser i kretsforeningens
område.

Årsmøtet ble avholdt 25. mars.

Landsforbundets sirkulære ang. vern mot
overhåndtagende vassdragsutbygging er blitt

forelagt Bergen Turlag, Turisttrafikkomiteén,
Bg. Jæger og Fiskerforening samt Inspektø-
ren for ferskvannsfisket med anmodning om
forslag til fremtidig fredning, spesielt av vakre
fusser. Noen konkrete forslag er hittil ikke
innkommet.

Flere søknader om fredning av enkelte
trær er behandlet av kretsforeningen og vi-
deresendt til Landsforbundet og likeledes an-
modning om nødvendig avlysning av fredning
i tilfelle hvor gjenstanden ikke lenger eksiste-
rer.

Følgende fredningssak er fremmet ved
departementsvedtak av 24. mars 1955:

Et stort, vakkert eiketre på garden Glop-
pen, gnr. 71 bnr. 1, Fitjar.

Formannen har fortsatt sitt arbeide for
fredning av verdifulle sjøfuglforekomster på
Vestlandskysten og ved flere anledninger i
foredrag og dagspresse påpekt nødvendigheten
av beskyttelse av visse fuglearter.

Bergen, 13. februar 1956.

J. F. Willgohs,
p. t. formann.

SAMMENDRAG AV REGNSKAP for tiden 16. mars 1955—10. februar 1956

Inntekter:		Utgifter:	
Kassabeholdning 16. mars 1955	kr. 0,55	Porto	kr. 67,05
Innestående i bank	» 2 138,75	Konvolutter	» 6,70
» postgiro	» 1 288,45	Annonser	» 13,92
Bankrenter 1955	» 50,36	Kontingent Landsforbundet	» 864,00
Innbetalt medlemskontingent	» 235,00	Innestående i bank	» 2 089,11
		» postgiro	» 629,45
		Kassabeholdning 10. februar 1956	» 42,88
	kr. 3 713,11		kr. 3 713,11

Bergen, 10. februar 1956.

J. F. WILLGOHS, p. t. formann. G. JEBSEN.

Revidert. Bergen 10. februar 1956,
SIGGEN HANSEN

Trøndelag Naturvern.

ÅRSMELDING FOR 1955

På generalforsamling 19. april 1955 ble følgende styre valgt: Direktør Reidar Brekke (formann), ingeniør Gunnar Hofstad, kontorchef Einar Møller, dr. Erling Sivertsen, konservator Olav Gjærevoll og konservator Svein Haftorn (sekretær).

Foreningen arbeider for tiden med flere

fredningsprosjekter, særlig Børgefjell og Byneshalvøya. En undersøker også mulighetene for fredning av større områder i Sylene og Trollheimen.

Vinteren 1954—55 sørget foreningen for kunstig og regelmessig føring av endene på Nidelven.

ÅRSREGNSKAP FOR 1955

Inntekter:		Utgifter:	
Kassabeholdning	kr. 10,28	Innskudd banker	kr. 528,00
Kontingenter	» 704,00	Andeparken	» 212,79
Utlegg av kassereren	» 50,00	Diverse	» 12,40
		Kontantbeholdning, balanse	» 11,09
	kr. 764,28		kr. 764,28
Saldo pr. 31/12-1955	kr. 11,09		

SVEIN HAFTORN,
sekretær.

Kassen revidert og funnet i orden.

Trondheim, 6/3-1956. KIRSTEN ENGER.

Nordland naturvernforening.

ÅRSBERETNING FOR 1955

På generalforsamling som ble holdt 4. februar 1955 ble disse valgt til styre i foreningen:

Distriktsjef J. Utheim, formann, fylkeskogmester J. Ad. Helgesen, nestformann, typograf R. Kristensen, kasserer, doktor Anton Johnson og fylkesskogmester Th. Sundby.

Varamenn: avdelingsingeniør Sv. Solberg, major Simon Liljedahl, Jens Seljeseth.

Revisor: G. Sommernes.

Revisor Sommernes omkom ved drukningsulykke i september 1955. Ved det mistet foreningen en mann som var meget interessert i vår sak.

Nordland Naturvernforening har 5 livsvarige medlemmer og 20 årsbetalende. Årskontingenten er 2,— kr., og den kan tidligst forhøyes på neste årsmøte. Møtet er planlagt holdt innen november 1956.

Det økonomiske grunnlag, som skal til for at foreningen skal kunne arbeide effektivt, er ikke tilstede. Det lille beløp som kommer inn gir ikke høve til befaringer, oppmerkinger og liknende og heller ikke til større propaganda for saken.

Noen av styrets medlemmer reiser endel i sitt arbeid og vil under slike reiser også kunne ivareta foreningens tarv — uten utgift.

I det året som er gått har en under slike reiser søkt å bli kjent med folk som kan tenkes å ville tjenestegjøre som tillitsmenn i sin tid. Likeså har en søkt å få tak i folks mening om saken i sin alminnelighet og om fredningsobjekter i særdeleshet. På denne måte er det i året reist i strøket nord til Tysfjorden.

Sommeren har vært kald og regnfull og har egnet seg lite for befaringer i marken.

Styret har funnet at det først og fremst gjelder å få istand register over fredede felt og enkeltforekomster — og over de fredningsobjekter som finnes, og likeså samle fyldest mulige opplysninger om alt — ordnet på en oversiktlig måte.

I den hensikt har vi denne vinter holdt på med å samle og ordne opplysninger i mapper, egne mapper for hvert fredet felt eller enkeltforekomst m. v. Det samme også for alt som kommer på tale til fredning. Vi kommer til å følge Norges Geografiske Oppmålingsnummerering av gradteigkart ved nummerering av de mapper som vedkommer stedfaste saker. (Eks.: 17—J Røssvassholmen.)

Foreningens arkiv ellers ordnes også om.

Naturvernforeningens samling av årsskrifter og andre trykksaker om naturvern har vært mangelfull og til liten hjelp. Styret fant det viktig å få denne samling mere komplett, og den er nå bragt i bra stand.

Foreningen planlegger fremstøt i avisene utover våren, og dette arbeide er alt begynt så smått.

Foreningen planlegger merking av fredede felt m. v. eftersom leilighet byr seg utover sommeren.

Nordland Naturvernforening vil fortsatt arbeide med fredningssaker som er igang og ta opp nye om leilighet skulle by seg.

Bodø, 14. mars 1956.

J. Utheim,
formann.



Oprettet 1863

Naturen hater sterk og fri all tvang - (Wergeland)

*Vi vil og kan heller ikke tvinge
noen til å kjøpe hos oss —;
men flere og flere som besøker
Nord-Norge finner det naturlig å
gjøre sine innkjøp hos —*

Otto Koch & Søn
BODØ

Nord-Norges
største manufaktur- og utstyrsmagasin

ANDR. SCHATVET
PRINSENGATE 2
OSLO

★

*Trelasagentur-
og Exportforretning*

Hvert medlem

av naturvernforeningen bør vise sin interesse for Norges vakre natur ved innen årets utgang å skaffe foreningen minst 3 nye medlemmer.

Kretsforeningene og deres adresser er:

Østlandske Naturvernforening, Møllergt. 16, Oslo.

Agder Naturvernforening, Torridalsveien 44, Kristiansand.

Rogaland Naturvern, Stavanger Museum, Stavanger.

Vestlandske Naturvernforening, Zoologisk Museum, Bergen.

Trondelag Naturvern, Museet, Trondheim.

Nordland Naturvernforening, Telegrafbygningen, Bodø.

Sor-Varanger Naturvernforening, Kirkenes.



UTGITT AV
LANDSFORBUNDET FOR NATURVERN I NORGE
JULI 1956